

Η πανίδα της Ελλάδας - The fauna of Greece

Ένα ταξίδι από τις τοιχογραφίες της προϊστορίας ως στα σημερινά καταφύγια των προστατευόμενων ζώων σε βουνά, ποτάμια και θάλασσες.

Ένα ταξίδι που δείχνει την κοινή μοίρα της ελληνικής και της παγκόσμιας πανίδας.

Ένα ταξίδι ως εργαλείο διδασκαλίας της γλώσσας.

Μαρίνα Γκαβαρδίνα

16 Νοεμβρίου 2022

1

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Μινωικός Πολιτισμός

- Ξεκινά τη ζωή του γύρω στο 3.500 π.Χ. και πεθαίνει μυστηριωδώς και σταδιακά μετά το 1.400 π.Χ..
- Αποδεχόμαστε το όνομά του για πρακτικούς λόγους. Δεν υπήρχε ένας και συγκεκριμένος βασιλιάς «Μίνωας». Ήταν πολλοί οι ηγέτες/Μίνωες της λαμπρής εκείνης εποχής που είχε μεγάλη διάρκεια, κάτι που είναι για τους επιστήμονες σπάνιο.
- Η θαλασσινή παντοκρατορία, το οργανωμένο εμπόριο, το ότι οι πόλεις ήταν αρχικά στην ακμή τους ανοιχτές, φιλόξενες σε κάθε επισκέπτη και χωρίς τα κυκλώπεια τείχη που υπήρχαν, ας πούμε, στις Μυκήνες, αλλά και η εφεύρεση του πρώτου συστήματος γραφής στην Ευρώπη για τα οικονομικά αρχεία των ανακτόρων, δημιούργησαν από παλιά φθόνο και φόβο που γέννησε τον μύθο του ανθρωποφάγου «Μινώταυρου» και του «Λαβύρινθου».
- Κυρίως όμως, η αρχαιολογία έφερε και φέρνει στο φως **έναν λαό που χαιρόταν τα δώρα της ζωής και που δεν ταιριάζει με τον μύθο του «Μινώταυρου»**: Αμέτρητα σχέδια εμπνευσμένα από τη φύση, όπως ψάρια, δελφίνια, χταπόδια, καλαμάρια, αχινοί, κοχύλια, αστερίες, αργοναύτες (είδος χταποδιού με κοχύλι) χταπόδια, τρίτωνες κλπ.. Βλέπουμε παντού πουλιά αλλά και λουλούδια όπως κρίνα, ίριδες, κρόκους, τριαντάφυλλα, κισσούς και καλάμια. Βλέπουμε πολλά ζώα όπως πιθήκους, γάτες, κατσίκες, ελάφια. Επίσης, τελετές, γιορτές, πομπές, χορευτές και πυγμαχούς και, τέλος, σκηνές από τα «ταυροκαθάψια», τα αγωνίσματα στα οποία άνθρωποι πηδούσαν πάνω από ταύρους.
- **Ο πλούτος της φύσης που απεικονιζόταν, ο πλούτος του βυθού, της χλωρίδας και της πανίδας ήταν ένα σύμβολο της ευμάρειας/affluence, prosperity, wealth που είχαν οι κοινωνίες των Κρητών εκείνα τα χρόνια.**

Χρυσό Περίαπτο (=amulet, talisman) με μέλισσες

Κοσμήματα και Μικροτεχνία

Ένα από τα σπουδαιότερα και πιο γνωστά έργα της μινωικής τέχνης είναι το περίφημο περίαπτο (=φυλαχτό) σε σχήμα δύο μελισσών ή σφηκών, οι οποίες σταλάζουν/στάζουν/βάζουν μια σταγόνα μέλι στην κηρήθρα που είναι σαν ένας δίσκος με κουκίδες. Τα δύο έντομα είναι αντικριστά, με τα πόδια ενωμένα ενώ στους κορμούς και στα φτερά τους οι λεπτομέρειες αποδίδονται με κοκκίδωση/κουκίδες.

Χρυσοί δίσκοι κρέμονται από τα φτερά των εντόμων.
(Μέση Εποχή του Χαλκού, περίπου 1700 π.Χ.

Μάλια, Χρυσόλακκος)

Πάνω, Περίαπτο με Θεά που την περικυκλώνουν πάπιες και φίδια.
Κάτω, μικρή πάπια.

Πλακίδιο από Φαγεντιανή/faience που απεικονίζει αίγαγρο,
δηλαδή κρι-κρι, να θηλάζει το μικρό του

(Υστερη Εποχή του Χαλκού, περίπου 1600 π.Χ., Ανάκτορο της
Κνωσού)

Σφραγιδόλιθος με λιοντάρι και τους δαμαστές του

Φτιαγμένος από χαλκηδόνιο/chalcedony σε σχήμα κυλίνδρου,
δεμένος με χρυσό στις άκρες. Βλέπουμε ένα μεγάλο λιοντάρι και δύο
ανδρικές μορφές, κυνηγούς ή δαμαστές/tamers του άγριου ζώου.

(Υστερη Εποχή του Χαλκού, 1600-1500 π.Χ., Κνωσός)

σπονδή= libation,
liquid offering

Ρυτό από πέτρα σε σχήμα ταυροκεφαλής

Ρυτό λέγεται ένα δοχείο από το οποίο «ρέει» κάποιο «ρευστό». Πρόκειται για τελετουργικό αγγείο, που γέμιζε με το απαραίτητο υγρό για τη σπονδή/libation, liquid offering από μια τρύπα στον τράχηλο/neck και άδειαζε από μια δεύτερη τρύπα στο ρύγχος/snout, nose.

Ο ταύρος ήταν το κύριο ζώο της μινωικής θρησκείας. Συμβόλιζε την γονιμότητα και την ζωοδόχο δύναμη του Ηλίου.

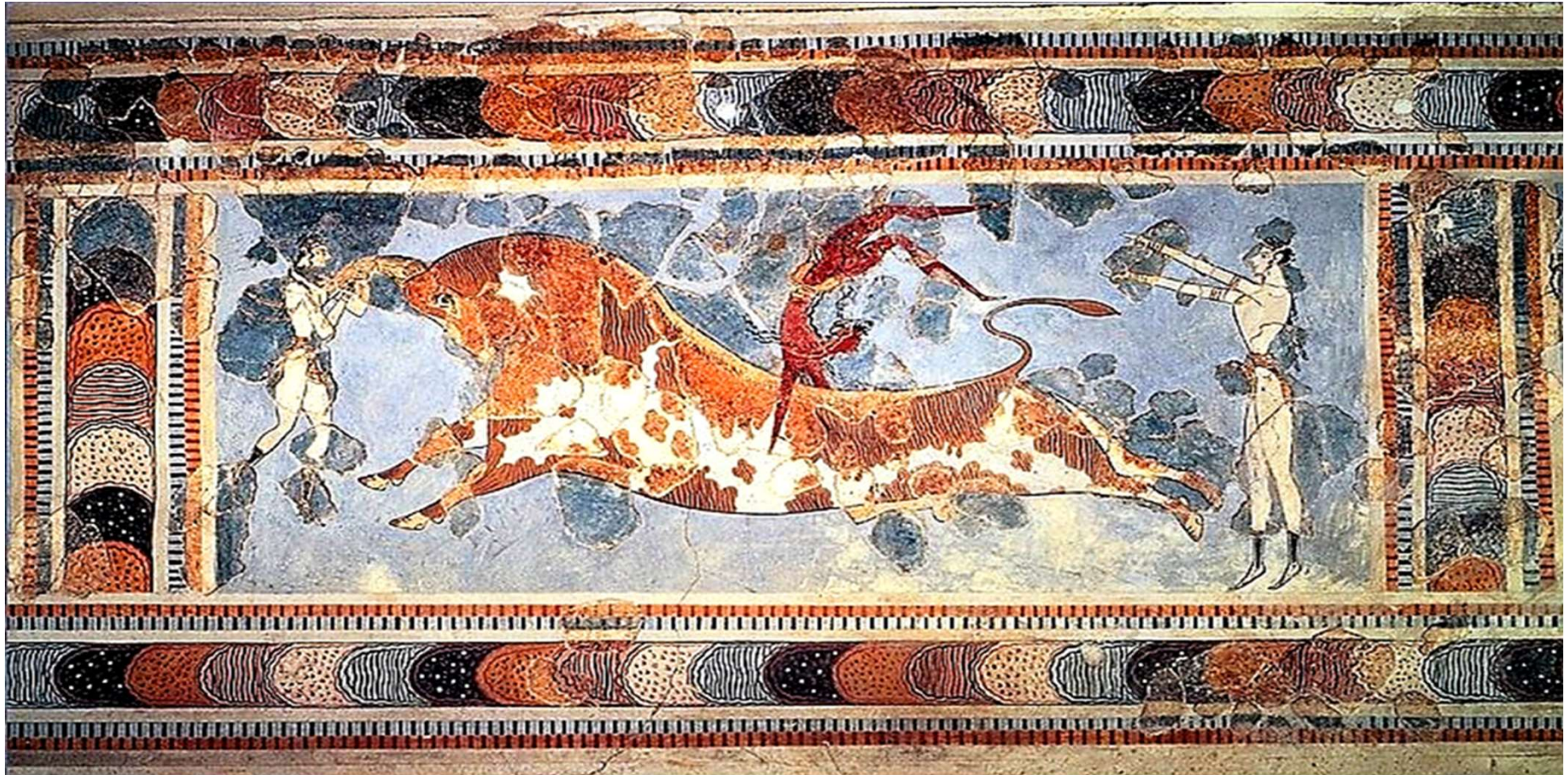
Τα κέρατά/horns του, που δεν βρέθηκαν, πρέπει να ήταν ξύλινα και επιχρυσωμένα. Με ανάγλυφο/anaglyph, relief αποδίδονται οι βόστρυχοι/curls του ζώου ανάμεσα στα κέρατα.

Αυτός που σκάλιζε την πέτρα λεγόταν λιθοξόος/stoneworker, hewer, mason. Μπόρεσε να δώσει τη δύναμη του ταύρου αλλά και τις λεπτομέρειες πάνω του.

(Ύστερη Εποχή του Χαλκού, 1550 - 1500 π.Χ.
Κνωσός)

Η περίφημη παράσταση με τα ταυροκαθάψια που γίνονταν με άγριους ταύρους.

Δεξιά και αριστερά, γυναίκες με λευκό δέρμα ενώ ο άντρας που κάνει το άλμα/jump είναι με σκουρότερο δέρμα.

Στο νομό Ηρακλείου, βρέθηκαν οστά ενός τέτοιου μεγάλου ταύρου που ανήκε στο είδος με το όνομα **Ούρος (Bos Primigenius)**. Ήταν άγριος και πρόγονος της σημερινής αγελάδας. Επειδή ο ταύρος προκαλούσε δέος, έγινε αντικείμενο λατρείας. Τα ταυροκαθάψια συμβόλιζαν τη θέληση του ανθρώπου να δαμάζει την φύση και να έχει αρμονική σχέση με αυτήν. Εκφράζεται η άποψη ότι, στο συγκεκριμένο αγώνισμα, ο ταύρος αποτελούσε μία μίμηση του σεισμού, τον οποίο ο ταυροκαθάπτης προσπαθεί να δαμάσει. Ο ταύρος ήταν ένα από τα ιερά ζώα του Ποσειδώνα, του θεού των σεισμών. Έτσι, ίσως, αυτές οι τελετές να αποσκοπούσαν στον εξευμενισμό του Θεού αυτού και στην αποτροπή των σεισμών που συχνά συνέβαιναν στη Κρήτη.

Ειδώλιο, αγαλματίδιο ταυροκαθάπτη που εκτελεί το πρώτο κομμάτι του άλματος, τη βουτιά πάνω στην πλάτη του ζώου.

Η λέξη «ταυροκαθάψια» προέρχεται από το αρχαίο ρήμα «καθάπτω < κατά + ἄπτω» και σημαίνει κρατιέμαι, στηρίζομαι από κάπου, δηλαδή από τα κέρατα του ταύρου.

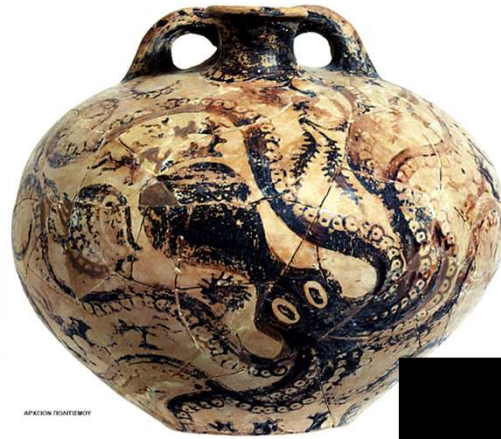
Αυτό το ιερό άθλημα απαιτούσε από τον ακροβάτη άριστη φυσική κατάσταση, ψυχραιμία, αυτοσυγκέντρωση, δεξιοτεχνία, συντονισμό και ακρίβεια στις κινήσεις. Ο ταύρος δεν φονεύεται, αφού οι αθλητές είναι πάντα άοπλοι. Ακολουθεί θυσία από τους ιερείς στη συνέχεια, με τη χρήση διπλού πέλεκου.

(Υστερη Εποχή του Χαλκού, περίπου 1550 π.Χ.)

Η δεύτερη φάση του άλματος, στο κεντρικό τμήμα της τοιχογραφίας.

Αργοναύτης/nautilus
χταπόδι με κοχύλι

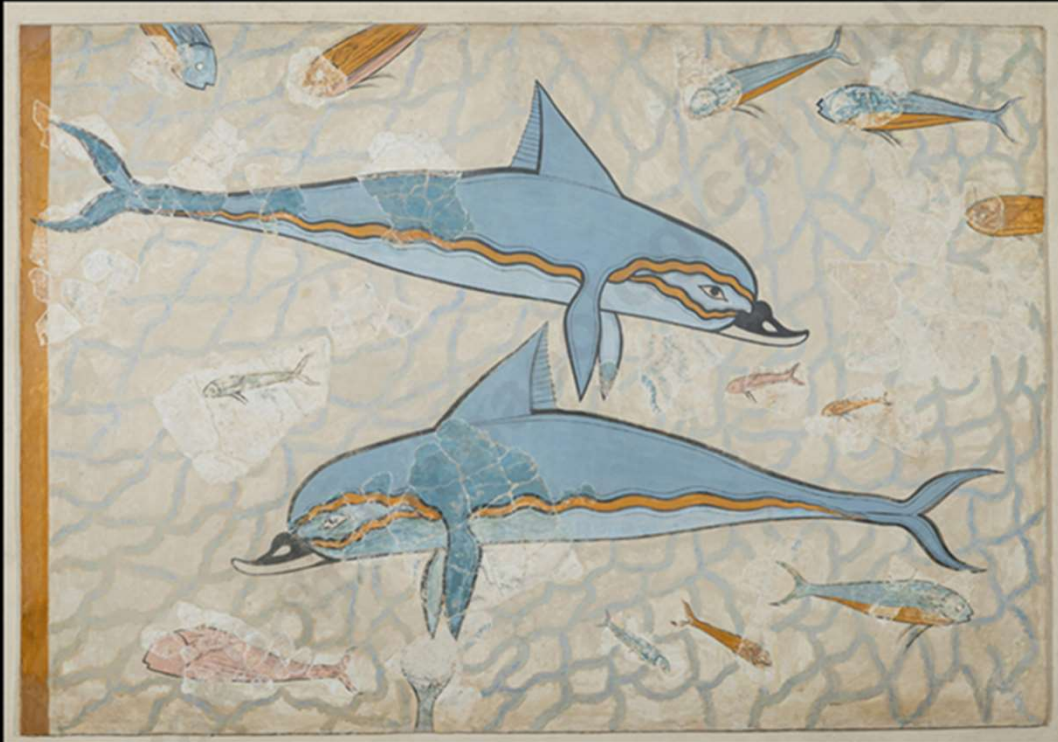

Χταπόδια και
κοράλλια με
δαντελωτά άκρα

Δελφίνια και μέδουσες

Αριστερά, πήλινο αρωματικό Ρυτό (= δοχείο από το οποίο «ρέει» κάποιο «ρευστό»). Ήταν σπονδικό αγγείο με παράσταση μεγάλου αργοναύτη/ναυτίλου, με πλοκάμια που ελίσσονται και παίρνουν τη μορφή σπείρας/spiral, circular pattern, έτσι ώστε να γίνεται η μοναδική και κυρίαρχη μορφή της παράστασης. Γύρω υπάρχουν βράχοι και κοράλλια, που έχουν δαντελωτά άκρα. (Ύστερη Εποχή του Χαλκού, περίπου 1500 π.Χ., Ανάκτορο Φαιστού)

Η τοιχογραφία με τα δελφίνια που κολυμπούν ανάμεσα σε ψάρια, μέσα στα κύματα. Η κίτρινη γραμμή παραπέμπει στο είδος του «κοινού» δελφινιού των ελληνικών θαλασσών.

Τα μαύρα πάνω από τη διακοσμητική ζώνη είναι αχινοί/urchins.

Νεοανακτορική περίοδος στην Κνωσό

Ιδιαίτερη σημασία για τους Μινωίτες είχε **ο τρίτωνας, γνωστός και ως «μπουρού»**,
(*Charonia tritonis*=μαλάκιο γαστερόποδο, θαλάσσιο σαλιγκάρι μεγάλου μεγέθους)

- Το εσωτερικό ήταν βρώσιμο, δηλαδή τρωγόταν και το κέλυφος γινόταν κουτάλα καθώς σε ανασκαφές πολλές φορές βρέθηκε μέσα σε χύτρες και άλλα μαγειρικά σκεύη.
- Επίσης, με σπές που άνοιγαν στην επιφάνεια του και άλλες μετατροπές, το αξιοποιούσαν ως μουσικό όργανο, χρήση που φθάνει ως τις μέρες μας.
- Ακόμα, με μια τρύπα που άνοιγαν επάνω του μπορούσαν να γεμίσουν υγρό και να το αφήσουν να τρέξει με ακρίβεια εκεί όπου ήθελαν, έτσι δεν αποκλείεται η χρήση του σε τελετουργίες. (όπως το κορνέ με το οποίο διακοσμούμε τις ...τούρτες)
- Οι Μινωίτες τους έθαβαν κάτω από το πάτωμα, κατά τη θεμελίωση κτιρίων, θεωρώντας ίσως πως με αυτό τον τρόπο θα στέριωνε καλύτερα το κτίσμα.
- Ήταν δε, τόσο πολύτιμο αυτό το μαλάκιο για τους Μινωίτες, που έφτιαχναν από πηλό και από πέτρα τέτοια κελύφη όταν δεν έβρισκαν από τη θάλασσα.

https://www.e-storieskritis.gr/2022/05/blog-post_29.html

Ένα γαλάζιο πουλί κάθεται σε βράχο. Τριγύρω υπάρχουν διάφορα αγριολούλουδα.

Τα χρώματα είναι πολύ έντονα και με έντονες αντιθέσεις.
Δίνει όμως μια αίσθηση ηρεμίας και αρμονίας.

Μόνο η αγάπη για τη φύση εμπνέει ένα τέτοιο έργο.

(Υστερη Εποχή του Χαλκού, περίπου 1550 π.Χ. Κνωσός, στο "Σπίτι των τοιχογραφιών")

**Η Τοιχογραφία
του
«γαλάζιου
πουλιού»
(στο κέντρο, ένα
αντίγραφο με πιο
έντονα χρώματα)**

Η «Θεά των
Όφρων», η χθόνια
Θεά
(chthonic,
subterranean)

Το υλικό ήταν
φαγεντιανή με
επικάλυψη σμάλτου.
Γύρω στο 1600 π.Χ.

Έχει μόλις 29,5 εκ. ύψος και αποκαταστάθηκε/συμπληρώθηκε έτσι ώστε να παριστάνει τη Θεά όρθια, με ανασηκωμένα χέρια να κρατάει από ένα φίδι στο καθένα ενώ πάνω στο κεφάλι της είχε τη θέση του ένας πάνθηρας.

Οι ειδικοί διαφωνούν και καμιά ερμηνεία μέχρι τώρα δεν είναι ακλόνητη:

- Θεότητα του σπιτιού, λόγω των φιδιών;
- Θεότητα της φύσης γενικά;
- Ιέρεια που «τελεί» «τελετουργίες»;
- Γυναίκα που δαμάζει/γητεύει/tame τα ερπετά;

2

Κυκλαδικός πολιτισμός

«Ο ψαράς»

στον
προϊστορικό
οικισμό του
Ακρωτηρίου
της Θήρας ή
Σαντορίνης.

13

Απόσπασμα με δελφίνια στη διάσημη
«Ζωφόρο του στόλου»
που βρίσκεται απλωμένη στους τέσσερις τοίχους ενός
δωματίου της «Δυτικής Οικίας» του Ακρωτηρίου.

Produced by Marina Gkavardina

Οι
«Αντιλόπες»
είναι
τοιχογραφία,
η οποία
κοσμεί τον
δυτικό τοίχο
ενός
δωματίου
Ανήκουν στο
είδος Οργχ
Beissa.

Ύψος 2,75 μέτρα
και πλάτος 2
μέτρα.

Αποδίδονται/Απεικονίζονται/Φαίνονται μόνο με το περίγραμμα τους, με δυνατές μαύρες γραμμές, άλλοτε πιο παχιές, άλλοτε λεπτότερες και σε κάποια μέρη με διπλές γραμμές. Στα κεφάλια τους υπάρχει κόκκινο χρώμα για τις λεπτομέρειες.

Η ακρίβεια των λεπτομερειών οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τέτοια ζώα πρέπει να κατοικούσαν στο νησί πριν από την Μινωική έκρηξη. Οι «Αντιλόπες» βρίσκονται σήμερα στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της Αθήνας. Στον απέναντι τοίχο είναι οι πασίγνωστοι «Πυγμάχοι».

«Οι Κυανοπίθηκοι/Μπλε Πίθηκοι»

Το «Γαλάζιο
πτηνό»

Δυο από τα ερωτευμένα χελιδόνια
στην «Τοιχογραφία της Άνοιξης»

3

Η εποχή των Μυκηναίων

και

«Η Πύλη των
Λεόντων»:

ένα γλυπτό
εντοιχισμένο μέσα σε
ένα μεγαλιθικό
μνημείο.

Το πρώτο παράδειγμα
μνημειώδους
γλυπτικής στην
Ευρώπη.

Είναι η κύρια είσοδος
της Ακρόπολης των
Μυκηνών

1250 π.Χ. περίπου.

- Πιθανότατα να είναι μια παράσταση θρησκευτικού περιεχομένου.
- Μπορεί ακόμα να συμβολίζει τη δύναμη του βασιλικού οίκου των Μυκηνών γιατί είναι το μοναδικό γλυπτό σε ακρόπολη, την ίδια εποχή. **Οπότε, ίσως τα λιοντάρια να στέκονταν εκεί για να εντυπωσιάσουν τον επισκέπτη και να συμβολίσουν τη δύναμη και το γόητρο του δυνατώτερου Μυκηναϊκού ανακτόρου.**

Τοιχογραφία
από το
νεότερο
ανάκτορο της
Μυκηναϊκής
Τίρυνθας
στην
Πελοπόννησο

Σκύλοι που έχουν κόκκινες κορδέλες στον λαιμό κυνηγούν αγριογούρουνο:
Τα κατοικίδια από τη μια, τα άγρια ζώα από την άλλη. Και τα δυο είδη στολισμένα, υμνούν τη φύση.

Ομήρου Οδύσσεια, ραψωδία ρ (στίχοι 290-327)

Οι στίχοι μιλούν για
κάτι μάταιο,
ανεκπλήρωτο:

❖ Ούτε ο Άργος έχει
τη δύναμη να
εκφράσει το
συναίσθημά του.

❖ Ούτε ο Οδυσσεάς
μπορεί να
ανταποδώσει το
καλωσόρισμα.

(μετάφραση του Ιάκωβου Πολυλά)

Τα λόγια τούτα ενώ 'λεγαν εκείνοι ανάμεσόν τους,
σκυλί κειτάμεν' ὀρθωσε τ' αυτιά και το κεφάλι,
ο Άργος, οπ' ο αδάμαστος ανάσθησε Οδυσσεάς,
αλλά δεν τον εχάρηκεν ὅτ' είχε αναχωρήσει
στην θείαν Ἴλιο πρότερα· σ' άλλους καιρούς οι νέοι,
λαγούς, ζάρκαδ', αγριόγιδα, να κυνηγούν, τον παίρναν·
τῶρ' οπ' ο κύριος ἔλειπεν, ἔμεν' απορριμμένοι
στην πολλήν κόπρον, οπ' εμπρός στην θύραν εσωρεύαν
βοδιῶν και αλόγων ἀφθονην, κι ἔπειτ' αὐτούθε οι δούλοι
την σήκωναν κι ἐκόπριζαν τους κήπους του Οδυσσεά.
ο Άργος αὐτοῦ κείτονταν σκυλόψειρες γεμάτος·
αλλά τότε, ἄμ' ἐνόησεν ἐγγύς τον Οδυσσεά,
την ουρά κίνησε, τ' αυτιά χαμήλωσε και πλέον
να πα δεν είχε δύναμη σιμά στον κύριόν του.
τούτος εστράφη, εσφόγγισε το δάκρυ, κι εφυλάχθη
ἀπό τον Εύμαιον εύκολα, κι ευθύς τον ερωτούσε·
«Εύμαιε, τι σκύλος θαυμαστός και κείται στην κόπρο!
το σώμ' ἔχει ωραιότατον, ἀλλ' ἤθελα να μάθω
ἐάν με αὐτὴν του την εἰδὴ και γοργοπόδης ἦταν,
ἢ ἀπὸ τα τραπεζόγλειφα σκυλιά, που συνηθίζουν
οι κύριοι χάρην ευμορφιάς στα σπίτια τους να τρέφουν».
Και προς αὐτόν ἀπάντησες, ω Εύμαιε χοιροτρόφε·
«Τούτος ο σκύλος, ἀχ! του ἀνδρός, που ἀπέθανε στα ξένα,
ω ὄντι ἀν είχε το κορμί, και ὄσες τότε' είχε χάρες,
ὅτ' ο Οδυσσεάς ἔφυγε ν' αγωνισθεῖ στην Τροία,
και την ἀνδρεία θα εθαύμαζες και την γοργότητά του.
θεριό δεν του 'φευγε ποτέ και στα πυκνά του λόγγου
βάθη, επειδὴ και ἀσύγκριτος ἰχνῶν ἐφάνη γνώστης.
τῶρα τον ἔχ' η συμφορά, και ο κύριος του χάθη
στα ξένα πέρα, και ἀσπλαγχνες τον ἀμελοῦν οι δούλες.
ὅτι, ἄμα ἰδοῦν την δύναμη να λείπει των κυριῶν,
οι δούλοι πλέον τακτικά να εργάζονται δε θέλουν.
το ἥμισυ της ἀρετῆς ο βροντητῆς Κρονίδης
παίρνει του ἀνθρώπου, ἄμ' εὔρει αὐτόν η ἡμέρα της δουλείας».
Εἶπε και στα καλόκτιστα δώματα ευθύς ἐμπήκε,
κι ἐδιάβηκε το μέγαρο προς τους λαμπρούς μνηστήρες.
ἀλλά τον Άργον ἠύρηκε του μαύρου χάρου η μοῖρα,
ἄμα στον χρόνον εικοστόν εἶδε τον Οδυσσεά.

(μετάφραση Δημήτρη Μαρωνίτη)

Κι ἐνῶ εκείνοι συναλλάσσοντας τα λόγια τους μιλούσαν,
ἐνα σκυλί που ζάρωνε, σήκωσε ξαφνικά τ' αυτιά και το κεφάλι του –
ο Άργος του καρτερικοῦ Οδυσσεά! Τον εἶχε ο ἴδιος
μεγαλώσει, ὅμως δεν πρόλαβε να τον χαρεῖ· πρωτύτερα ἀναχώρησε να πάει στην ἅγια Τροία.
Τα πρώτα χρόνια οι νιούτσικοι τον ἐβγαζαν κυνήγι,
και κυνηγοῦσε ἀγριοκάτσικα, ζαρκάδια και λαγούς.
Μετά τον παραμέλησαν, ἀφότου ο κύρης του ταξίδεψε μακριά,
και σέρνονταν στην κοπριά, χυμένη σε σωρούς ἀπὸ τις μούλες
και τα βόδια στην αὐλόθυρα μπροστά, ἀπ' ὅπου
του Οδυσσεά οι δούλοι σήκωναν κάθε τόσο να κοπρίσουν το μέγα τέμενός του.
Εκεί τῶρα σερνόταν το σκυλί, μ' ἀμέτρητα τσιμπούρια ο Άργος.
Κι ὅμως, ἀναγνωρίζοντας τον τον Οδυσσεά στο πλάι του,
σάλεψε την ουρά του και κατέβασε πάλι τ' αυτιά του,
ὅμως τη δύναμη δεν βρήκε να φτάσει πιο κοντά στον κύρη του.
Τον εἶδε εκείνος, και γυρίζοντας ἀλλοῦ το βλέμμα του, σκούπισε ἐνα δάκρυ
ἀπὸ τον Εύμαιο κρυφά, για να τον ξεγελάσει. Ὑστερα μίλησε ρωτώντας :
«Εύμαιε, τι παράξενο· τέτοιο σκυλί μες στις κοπριές να σέρνεται,
φαίνεται η καλή του ράτσα. Δεν ξέρω ωστόσο και γι' αὐτό
ρωτῶ· ἐξὸν ἀπὸ την ομορφιά, ἦταν και γρήγορο στο τρέξιμο;
ἢ μήπως ἔτσι, σαν τους ἄλλους σκύλους που τριγυρίζουν
στα τραπέζια των ἀντρῶν, και τους κρατοῦν οι ἀρχοντες μόνο για το καμάρι τους;»
Και τότε, Εύμαιε χοιροβοσκέ, πήρες ξανά τον λόγο κι ἀποκρίθηκες :
«Ὡ ναι, ετούτο το σκυλί σ' αὐτόν ἀνήκει που ἀφανίστηκε πέρα στα ξένα.
Αν εἶχε ἀκόμη το σκαρί, ἀν εἶχε και την ἀντοχή,
ὅπως ο Οδυσσεάς το ἀφῆσε, μισεύοντας στην Τροία,
βλέποντας θα το θαύμαζες και για τη γρηγοράδα και για την ἀλκή του·
που, κυνηγώντας, δεν του ξέφευγε
κανένα ἀγρίμι, βαθιά χωμένο στο δάσος το βαθύ – ξεχώριζε πατώντας πάνω στα πατήματά του.
Τῶρα το πλάκωσε η μιζέρια, ἀφότου χάθηκε το ἀφεντικό του
μακριά ἀπὸ την πατρίδα του, κι ἀδιάφορες οι δούλες ἀφρόντιστο το ἀφήνουν.
Ξέρεις, οι δούλοι, σαν τους λείψει το κουμάντο των ἀρχόντων,
δεν θέλουν πια να κάνουν τη στρωτή δουλειά τους.
Γιατί κι ο Δίας, που το μάτο του βλέπει παντού, κόβει του ἀνθρώπου
τη μισὴ ἀρετὴ, ἀπ' ἣ στιγμὴ που θα τον βρει η μέρα της σκλαβιάς.»
Μιλώντας πια, προχώρησε στα ωραία δώματα,
και πέρασε στην αἴθουσα με τους περήφανους μνηστήρες.
Κι αυτοστιγμὴ τον Άργο σκέπασε η μαύρη μοῖρα του θανάτου,
ἀφού τα μάτια του εἶδαν ξανά, εἴκοσι χρόνια περασμένα, τον Οδυσσεά.

While they were talking to each other a dog moved his head towards them stretching his ears
It was Argos, that long-suffering Ulysses he himself
had trained him hard, before leaving for Ilion. Back then, he used to take him along with
other young men, to hunt hares, deers, wild goats but when his master left, Argos was left
abandoned

outside the gates, thrown over the stacked piles of cattle and horses manure used by the
servants

to muck the gardens of Ulysses ... There, now, Argos the dog, was lying full of ticks but when he
felt that Ulysses was near him, he started wagging his tail and lowered his ears
since he didn't have the strength to do something more having recognized his king.

When Ulysses witnessed this scene, he secretly wiped his tears out, so as Eumaeus would not
see him crying, and he started asking him : "Eumaeus what a wonderful dog that is, thrown
though in the dung

how strong his body is, but I would like to know if apart from beautiful, he also used to be a
fast-paced dog as well? or has he been one of those table-beggar dogs that people keep and
feed them in their homes for the sake of their beauty?

And like that you answered to him, Eumaeus pig-farmer: This dog you are now seeing, belonged
to a man died far away from here is the dog that Ulysses abandoned when leaving for Troy and
if you are now impressed by his strong body, you should have seen him in action too, how
strong and fast he used to be. He would never miss a wild beast hidden in dense forests since
he was more than able to follow signs but now his master has perished outside the country, and
he has to suffer the cruelty of the woman servants who neglect him and do not take care of him
taking advantage of the absence of their master being lazy and not working hard as they
should.

When a man becomes a slave, Zeus takes from him away half of his virtue "

This is how he spoke, and he entered the well-built halls of the palace to find the great suitors.
And at that exact time, Argos died, as his black fate decided for him having seen again, after
twenty whole years, Ulysses.

1. Συζήτηση και γραπτό κείμενο: Ποια σχέση ανθρώπου και σκύλου δείχνει η Οδύσσεια; Τι δίδαγμα παίρνουμε εμείς;

Ο Άργος είναι αυτός που κάνει την πρώτη
αναγνώριση του Οδυσσέα «σαλεύοντας την
ουρά του και κατεβάζοντας πάλι τ' αυτιά
του». Είναι μια αναγνώριση σιωπηλή αλλά
για αυτό είναι πιο συγκινητική. Μετά θα
αναγνωρίσουν τον Οδυσσέα η δούλα
Ευρύκλεια, η σύζυγος Πηνελόπη και άλλοι:

- Υπάρχει η ποιητική κλιμάκωση από το «πιστό» σκυλί στους «πιστούς» ανθρώπους. Έτσι αυξάνεται η αγωνία μας καθώς πάμε προς την εκδίκηση.
- Η σκηνή αυτή όμως δείχνει διαχρονικά την ουσιαστική σχέση ανθρώπου και ζώου: αφοσίωση, εμπιστοσύνη, αθωότητα στην αγάπη του σκύλου και αυθορμητισμός στη συμπεριφορά του.

<https://www.hellenicaworld.com/Art/Paintings/BritonRiviere/Th/ThBRiviere0087.jpg>

Το πρωτότυπο έργο του Μπριτόν Ριβιέρ/Briton Rivière

2. Μπορούμε να δουλέψουμε και με τα «Άλογα του Αχιλλέα» και να περάσουμε σε ασκήσεις της αρεσκείας μας: Στην Ιλιάδα, ραψωδία P 424-458, τα αθάνατα άλογα του Αχιλλέα, Ξάνθος και Βαλίο, θρηνούν για τον θάνατο του Πατρόκλου. Αιώνες μετά οι σίχοι θα εμπνεύσουν τον Καβάφη... Η πανίδα μαγεύει τον άνθρωπο!

Αντίγραφο από τον Frederick Stacpoole στο Βρετανικό Μουσείο του Λονδίνου.

Το βλέμμα του Άργου είναι τιμή και αναγνώριση προς τα σκυλιά: κοιτούν με αφοσίωση, δεν μιλούν αλλά θυμούνται και αγαπούν.

Ο Οδυσσέας και
ο Άργος.
Thulden
Theodor van
(1606-1669)
Μουσείο Καλών
Τεχνών San
Francisco

Ο δημιουργός
ξεφεύγει από το
πρωτότυπο
αλλά δίνει πιο
έντονα την
αφοσίωση του
σκύλου. Εδώ ο
Άργος δείχνει
πιο ρωμαλέος,
όπως και οι
άνθρωποι.

Ο Οδυσσέας και ο Άργος. Jean-Auguste Barre. Παρίσι, Musée national du Château de Compiègne, LP 244

Πηγές 1^{ου} μέρους:
Βικιπαίδεια
Οδηγοί αρχαιολογικών Χώρων και Μουσείων
<http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos%20Politismos/Yliko/OMHROS%20ODYSSIEIA/Odysseia/Didaskontas-Odysseia23.htm>
http://odysseus.culture.gr/h/4/gh430.jsp?obj_id=7909
<http://www.arxeion-politismou.gr/2019/02/ainigmata-ton-Gournion.html>
<https://ologramma.art/i-thea-ton-ofeon/>

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΠΑΡΟΝ

Ένας αγαθός γίγαντας στην τάξη μας!

Ο αργυροπελεκάνος (*Pelecanus crispus*) είναι **από τα μεγαλύτερα πουλιά** στον κόσμο μαζί με την στρουθοκάμηλο, το άλπατρος και τον κόνδορα των Άνδεων. Κάποτε είχε μεγάλη εξάπλωση στην Ασία και στην Ευρώπη.

Έχει ύψος 1,20 μέτρα και άνοιγμα φτερών που φτάνει τα 3,20 μέτρα. Το βάρος του φτάνει από 6 ως 10 κιλά ενώ το όνομά του το έχει πάρει από τα ασημόλευκα φτερά του. Αυτό που τον ξεχωρίζει είναι ο **λαρυγγοθύλακας/throat pouch**, ένας κίτρινος δερμάτινος σάκος που, όταν το πουλί ψαρεύει, διαστέλλεται και μοιάζει με απόχη/fish net! Είναι είδος που κάνει τις φωλιές του ομαδικά, ζει δηλαδή σε αποικίες.

Στην Ελλάδα φωλιάζει στον Αμβρακικό κόλπο κοντά στην Πρέβεζα, στη λίμνη της Καστοριάς, στη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου, στη λίμνη Αρζάνη του νομού Κιλκίς και στη λίμνη Κερκίνη του νομού Σερρών. **Στη λίμνη Μικρή Πρέσπα βρίσκεται η μεγαλύτερη αποικία αργυροπελεκάνων στον κόσμο με εκατοντάδες ζευγάρια.** Αν και πολύ μεγάλο πουλί, φοβάται τον άνθρωπο οπότε χτίζει τις φωλιές του πάνω σε απομονωμένα νησάκια και σε παράκτιους υγρότοπους ή σε υγρότοπους στο εσωτερικό της στεριάς, κρυμμένο μέσα σε καλαμιές.

Από τις αρχές Φεβρουαρίου μέχρι τον Απρίλιο οι θηλυκοί αργυροπελεκάνοι γεννούν 2-3 λευκά αυγά που τα επωάζουν για ένα μήνα, με το πέλμα των ποδιών τους, εναλλάξ με τους αρσενικούς γονείς. Η στοργή του πελεκάνου για τα μικρά του είναι ευρέως γνωστή, καθώς και στην αρχαία Ελλάδα ήταν σύμβολο της μητρικής αυτοθυσίας. **Οι νεοσσοί είναι γυμνοί, χωρίς πούπουλα, ανίκανοι να κινηθούν και πλήρως εξαρτημένοι από τους γονείς που τους δίνουν την τροφή με έναν ιδιόμορφο τρόπο: ανοίγουν το ράμφος τους και οι νεοσσοί βουτούν το κεφάλι τους με βουλιμία μέσα στο βάθος του λαρυγγοθύλακα και τρώνε την τροφή που βρίσκεται εκεί μισοχωνευμένη!!! Ένα μήνα αργότερα μοιάζουν με άσπρες πουπουλένιες μπάλες στο μέγεθος μικρής γαλοπούλας και στους δυόμισι μήνες έχουν το μέγεθος των ενηλίκων, οπότε είναι πια έτοιμοι να πετάξουν.**

<https://www.flash.gr/wp-content/uploads/2010/06/02/pelekanoi26101.jpg>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/5a/Dalmatian_Pelican%2C_Amvrakikos_Gulf%2C_Greece.jpg/1920px-Dalmatian_Pelican%2C_Amvrakikos_Gulf%2C_Greece.jpg

5 οι δυνατότητες για την τάξη μας:

1. Τα παιδιά μπορούν να κάνουν με βάση τις πληροφορίες μια απλή παρουσίαση για το είδος αυτό.
2. Σε μικρότερες τάξεις μπορεί να γίνει ένα «ημερολόγιο» του ίδιου του ζώου σε 1ο πρόσωπο: να «μιλήσει» ο ίδιος ο αργυροπελεκάνος για τη ζωή του και τους κινδύνους της στην Ελλάδα.

Για να κεντρίσουμε το ενδιαφέρον μπορούμε να αναφέρουμε ότι η επιστημονική ονομασία του είδους *Pelecanus* είναι ελληνική, από το ουσιαστικό *πέλεκυς*, λόγω του ράμφους τού πτηνού, που κόβει σαν πέλεκυς, δηλ. τσεκούρι.

Τη λέξη πήρε η Λατινική γλώσσα και από αυτήν οι ευρωπαϊκές γλώσσες, οπότε στα αγγλικά και στα γαλλικά υπάρχει το *pelican*. (Εντωμεταξύ «Πελεκάνοι» λέγονται ακόμα και σήμερα στη Δυτική Ελλάδα οι τεχνίτες της πέτρας που «πελεκάνε» τις πέτρες για να κάνουν γεφύρια, σπίτια, εκκλησίες...)

3. Ο άνθρωπος πρέπει να προστατεύει τους υγρότοπους ή υδροβιότοπους. Το μέγεθος ενός πουλιού δεν το προστατεύει από τον άνθρωπο. Ο αργυροπελεκάνος κινδυνεύει:

- α) Από τη συστηματική αποξήρανση των υγροτόπων για την απόκτηση καλλιεργήσιμης γης,
- β) Από τον παλιό μύθο ότι τρώει πολλά ψάρια και ζημιώνει το ψάρεμα των ανθρώπων. Ο αργυροπελεκάνος είναι βέβαια πουλί που τρέφεται με ψάρια, περίπου 900-1200 γρ. την ημέρα, αλλά δεν ανταγωνίζεται τους ψαράδες γιατί η τροφή του αποτελείται κυρίως από ψάρια που αφθονούν και έχουν μικρή εμπορική αξία και από άρρωστα ή και νεκρά ψάρια που τα πιάνει πολύ εύκολα.
- γ) Από το κυνήγι του που γινόταν για τροφή ή και χόμπυ και
- δ) Από το φόβο που του προκαλεί ο άνθρωπος: με την παραμικρή ενόχληση από τον άνθρωπο, προσπαθώντας να πετάξουν μακριά, οι αργυροπελεκάνοι συνθλίβουν τα αυγά τους, ενώ αρκετοί αργυροπελεκάνοι δεν επιστρέφουν καν στη φωλιά τους όταν φοβηθούν. Ο κίνδυνος παραμένει ο ίδιος ακόμα και αν έχουν ήδη εκκολαφθεί οι νεοσσοί, οι οποίοι, έως και την ηλικία των δύομισι μηνών, εξαρτώνται απόλυτα από τους γονείς τους. Οι σημερινοί επισκέπτες-φωτογράφοι που πλησιάζουν τις αποικίες συχνά ενοχλούν. Επίσης, και οι κυνηγοί που, κυνηγώντας άλλα πουλιά με τα τουφέκια τους, τρομάζουν τους αργυροπελεκάνους που επωάζουν τα αυγά με τα πέλματά τους και πάνω στον πανικό τους τα συνθλίβουν/λιώνουν ή τα πετάνε έξω από τις φωλιές τους.

ΔΟΥΛΕΥΟΥΜΕ ΕΝΑΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟ-ΠΙΝΑΚΑ ΟΔΗΓΙΩΝ

<http://3.bp.blogspot.com/-Aa5mTP28-nw/VTaadQFexI/AAAAAAAAAB-S0/pl5INh3Vzx4/s1600/3.jpg>

Διαβάστε για τον αργυροπελεκάνο που ξεχειμωνιάζει και αναπαράγεται στην Ελλάδα:
https://old.ornithologiki.gr/page_cn.php?tlD=1889

Και ένα βίντεο:
<https://youtu.be/QSD47NI49Cg>
<https://youtu.be/nr40QW4RvHg>
Βίντεο μαθητριών για Αμβρακικό κόλπο (ROMIANEWS)

Δείτε πολλές φωτογραφίες στο:
<https://greenapple.gr/2020/09/17/%CE%B1%CF%81%CE%B3%CF%85%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CE%B3%CE%AF%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%81/>

4. Λέξεις, περιγραφές, συγκρίσεις και παραθετικά, σχολιασμοί, εντυπώσεις, ζωγραφική, βίντεο...

<http://2.bp.blogspot.com/-Zi6DN4EK28E/VTaaLZ1-oPI/AAAAAAAAAB-TA/uoMoFavhW9c/s1600/97.jpg>

Δείτε το βίντεο του VICE:
«Απειλείται η Πρέσπα»!!!!!!!!!!!!!! (για τα πουλιά)
Διάρκεια 48':13'', 2022
<https://youtu.be/edWDnh4yGVI>

5. Κυρίως από τα πιο μικρά παιδιά μπορεί να δουλευτεί ένα άλλο είδος, ο ροδοπελεκάνος (*Pelecanus onocrotalus*)

Ο «ροδοπελεκάνος» έχει εντυπωσιακό ρόδινο χρώμα στην περιοχή του κεφαλιού, γύρω από τον οφθαλμό μέχρι τη βάση του ράμφους, (πιο πορτοκαλί στα θηλυκά). Το χρώμα των φτερών είναι γενικά λευκό-υπόλευκο, σε αντίθεση με το γκριζόλευκο-γκρίζο χρώμα του «αργυροπελεκάνου».

Στη Μύκονο, ανάμεσα σε ντόπιους και τουρίστες ζούσε ένας ροδοπελεκάνος που τον έλεγαν «Πέτρο»!!! Σταμάτησε στο νησί σε κάποιο από τα ταξίδια του και έμεινε εκεί κοντά στους κατοίκους του νησιού... Έγινε η Μασκότ του!!!

Δείτε και επεξεργαστείτε υλικό για τον ροδοπελεκάνο «Πέτρο» και τους «διαδόχους» του στη Μύκονο.

<https://www.mykonospost.gr/mykonos-history/petros-afti-einai-i-istoria-tou-pio-diasimou-pelekanou-tou-kosmou/>

<https://fastferries.com.gr/blog/petros-pelekanos-mykonos/>

<https://youtu.be/Ldld--X8PV8>, στο Happy Traveller του Ευτύχη Μπλέτσα

<https://youtu.be/1BTdP3jVz9U>

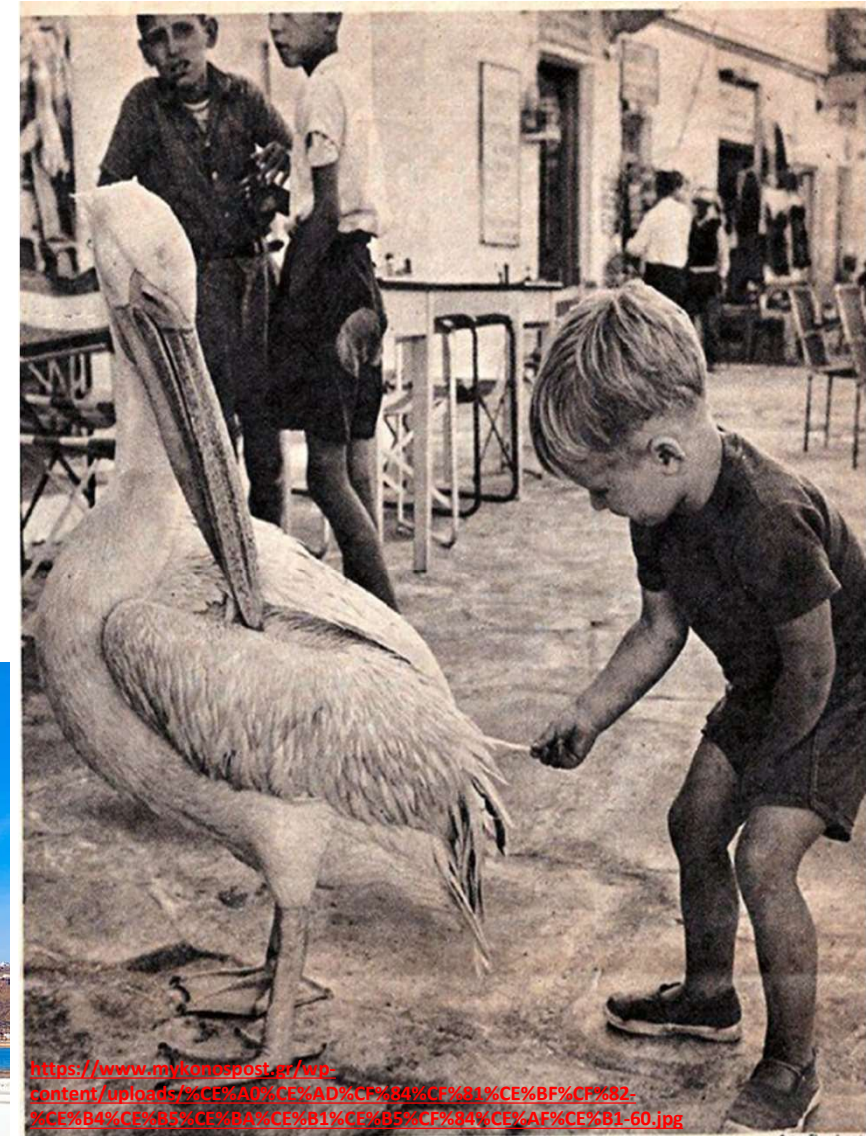
<https://youtu.be/PYq0FAOcXLU>

<https://youtu.be/wpES8CEe6gA>

<https://youtu.be/J2LCg5Sbe4c>

<https://cdn.enimerotiko.gr/media/2020/07/o-petros-o-pelekanos-tis-mykonoy-eiche-sothei-apo-enan-psara-kai-chronia-argotera-eiche-adoxo-telos-3.jpg>

<https://www.mykonospost.gr/wp-content/uploads/2018/04/20180421-143534-af-b1-60.jpg>

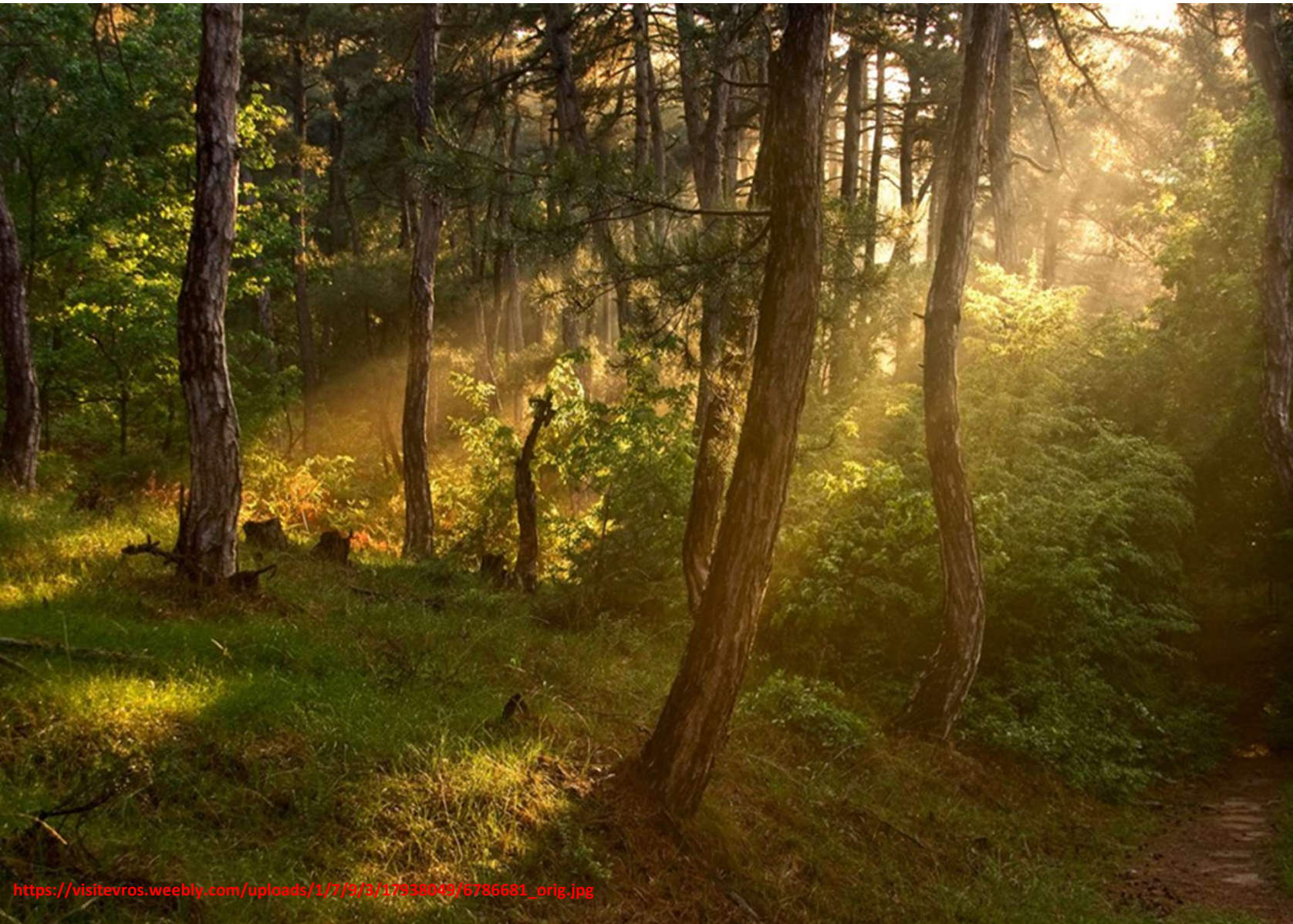
5

Από την Αλεξανδρούπολη ανεβαίνουμε προς τα βόρεια του νομού Έβρου. Πριν το Σουφλί, βλέπουμε το νοτιοανατολικό άκρο της οροσειράς της Ροδόπης. Είναι το ορεινό σύμπλεγμα Δαδιάς-Λευκίμμης. Σε χαμηλό υψόμετρο, από 10 ως 604 μέτρα, απλώνεται το προστατευόμενο Δάσος της Δαδιάς, με έκταση 7.200 εκτάρια.

Πληροφορίες για τα πουλιά της Δαδιάς
https://dadia-np.gr/?page_id=4212

https://visitevros.weebly.com/uploads/1/7/9/3/17938049/6652813_orig.jpg

Στο κέντρο βρίσκουμε το μεγαλύτερο ημι-ορεινό γέρικο πευκοδάσος της Θράκης με πολλά δέντρα ηλικίας άνω των 100 ετών.

Όμως, επειδή:

- το υψόμετρο στη Δαδιά είναι χαμηλό,
- δυτικά υψώνονται τα ψηλά βουνά της Ροδόπης,
- ανατολικά έχει τον ποταμό Έβρο και τη Μικρά Ασία,
- η περιοχή δεν έχει χωριά και πόλεις...

η ορνιθοπανίδα εκεί είναι πλουσιότατη αφού έχει περισσότερα από 200 είδη, τα περισσότερα από τα μισά είδη πουλιών που έχουν καταγραφεί στην Ελλάδα!!!

Οι επισκέπτες του Δάσους της Δαδιάς είχαν από παλιά στη διάθεσή τους «Κέντρο ενημέρωσης» για τον βióτοπο, παρατηρητήρια για τις θέσεις των πουλιών και τις ταΐστρες τους, ξεναγούς, ξενώνες κλπ. Πήγαιναν και στο κοντινό Σουφλί, το άλλοτε κέντρο του μεταξιού με 16.000 στρέμματα μουριές/mulberry trees και την παραγωγή μεταξωτών κλωστών και υφασμάτων. Αρχές Οκτωβρίου, όταν γιορταζόταν η Παγκόσμια Ημέρα των Πουλιών, μπορούσε κανείς να δει τα αποδημητικά πουλιά που σταματούσαν στο δάσος για να ξεκουραστούν.

<https://www.visitsoufli.com/wp-content/uploads/2017/04/d1.jpg>

Το σημαντικότερο είδος και «έμβλημα» /emblem της περιοχής είναι ακόμα ο μαυρόγυπας (Aegyrius monachus) γιατί οι «αποικίες» του είναι οι τελευταίες στη Ελλάδα και σε όλη την Ανατολική Ευρώπη.

Μαζί με λίγα άλλα είδη είχαν την προστασία ειδικών.

<https://evrosonline.gr/wp-content/uploads/2021/07/F57E376A-28CE-49E4-BAC5-BB813417596E.jpeg>

<https://www.kyria-nissis.gr/wp-content/uploads/2023/12/WhatsApp-ResizedImage-9-5.jpg>

<https://www.evros24.gr/wp-content/uploads/2018/08/dadia7.jpg>

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcR39rGCBH4kg5SMnq95JilL4h7IHf9TuJv4g&usqp=CAU>

Μαυρόγυπας (*Aegypius monachus*)

Κινδυνεύον είδος.

Είναι ένα από τα μεγαλύτερα αρπακτικά πουλιά της Ευρώπης, με ύψος 1 μέτρο περίπου, άνοιγμα φτερών που φτάνει τα 2.80 μέτρα και βάρος 8-10 κιλά. Τρέφεται με πτώματα και προτιμάει τα σκληρά μέρη του νεκρού ζώου. Φωλιάζει σε απομονωμένες πλαγιές, επάνω σε πλατιές κορυφές δέντρων. Ο συνολικός πληθυσμός του Μαυρόγυπα στο Εθνικό Πάρκο είναι τα 110-130 πουλιά περίπου.

Όρνιο (*Gyps fulvus*)

Μεγάλο αρπακτικό πουλί με ύψος 0.90 -1 μέτρα και άνοιγμα φτερών 2.70 μέτρα περίπου και βάρος 7-10 κιλά. Τρέφεται αποκλειστικά με πτώματα και έχει προτίμηση στα εντόσθια και σε άλλα μαλακά μέρη του νεκρού ζώου. Φωλιάζει σε βράχους.

OdiFroilan

Ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*)

Είδος που κινδυνεύει ιδιαίτερα. Είναι σχεδόν παμφάγος. Τρέφεται με πτώματα, καθαρίζοντας τα κόκκαλα από ότι έχουν αφήσει ο Μαυρόγυπας και το Όρνιο, αλλά και με σκουπίδια και καμιά φορά με σαύρες, χελώνες και με μικρά πουλιά που βρίσκει νεκρά στους δρόμους. Έρχεται κάθε καλοκαίρι στην Ελλάδα.

Θαλασσαετός (ενδημικός)

Haliaeetus albicilla: **κινδυνεύον είδος που δε μεταναστεύει, είναι δηλαδή ενδημικό.** Τρέφεται με υδρόβια πουλιά, μικρά θηλαστικά και ψοφίμια. Φωλιάζει σε δάση, σε μεγάλα δέντρα, ή σε απόκρημνα βράχια.

Το χοντρό και πολύ γαμψό του ράμφος βοηθάει στο να τον ξεχωρίσει κανείς!

<https://thracenews.gr/wp-content/uploads/2022/04/Kravgaetos-1.jpg>

Κραυγαετός (Aquila pomarina)

Κινδυνεύον είδος, **μεταναστευτικό**, που επισκέπτεται την περιοχή για αναπαραγωγή. Τρέφεται με μικρά θηλαστικά, τρωκτικά και κάποιες φορές με πτώματα ζώων.

https://www.evros24.gr/wp-content/uploads/2022/04/278363917_4749563891837403_2814632422_68632053_n-1024x607.jpg

Εργασία για το μεταναστευτικό ταξίδι του «Ρήσου» στο Δάσος Δαδιάς:

Μετά από ένα μεγάλο μεταναστευτικό ταξίδι και αφού διέσχισε δεκάδες χώρες **ο Ρήσος, ο ενήλικος Κραυγαετός** που δακτυλιώθηκε πέρυσι με δορυφορικό πομπό, ήρθε και πάλι στη Δαδιά για το καλοκαίρι του 2022.

- Το πουλί ξεκίνησε το ταξίδι της μετανάστευσης από το Εθνικό Πάρκο στις 28/09/2021.
- Έφτασε μέχρι τη μακρινή Μποτσουάνα όπου και διαχειμάσε/ξεχειμώνιασε.
- Ξεκίνησε το ταξίδι της επιστροφής στις 01/03/2022.
- Διένυσε περίπου 9.000 χλμ σε 40 μέρες έφτασε και πάλι πίσω στο δάσος της Δαδιάς.

Στο χάρτη φαίνεται το ταξίδι του με την κίτρινη γραμμή.

<https://thracenews.gr/epestrepse-apo-metanasteytiko-taxidi-o-risos-sto-dasos-dadias/>

**Χρυσαιτός
(Aquila chrysaetos)
(ενδημικός)**

Δεν μεταναστεύει. Έχει έντονο «χρυσαφί» φτέρωμα στο πίσω μέρος του κεφαλιού του. Τρώει μικρά θηλαστικά, πουλιά και χελώνες τις οποίες αρπάζει από το έδαφος, τις ανεβάζει πολύ ψηλά και τις πετάει για να σπάσει το καβούκι και να φάει το εσωτερικό τους. Το χειμώνα όμως τρέφεται και με πτώματα ζώων.

https://youtu.be/VklTs-Tid_I

**Δείτε βίντεο με
Χρυσαιτό που
κυνηγά κατσίκες**

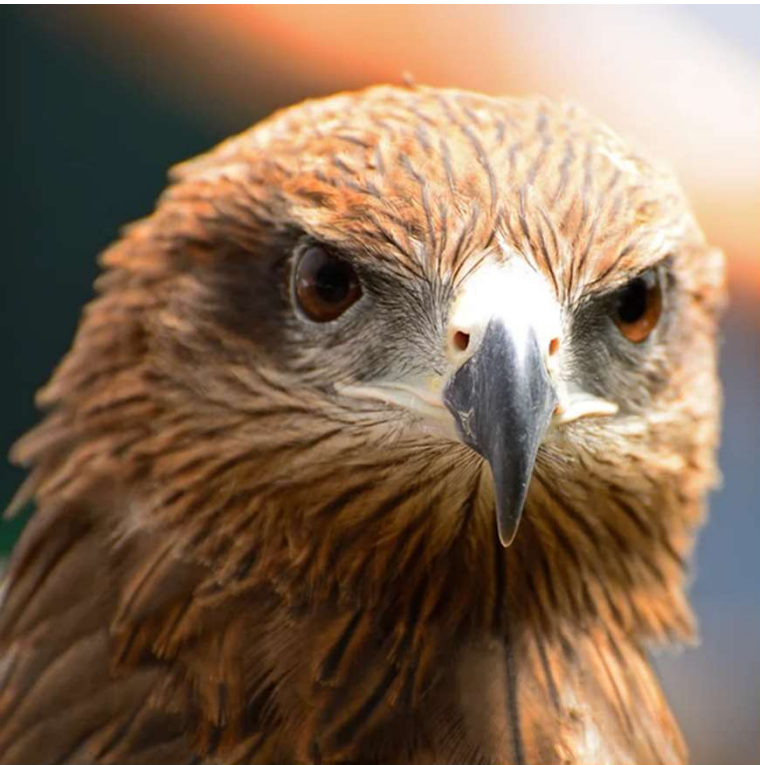

Βασιλαετός (Aquila heliaca)

Μεταναστευτικό είδος

Είναι σε μεγάλο κίνδυνο. Τρέφεται με μικρά θηλαστικά, πουλιά και το χειμώνα με πτώματα. Κανονικά φωλιάζει σε δέντρα αλλά έχει χρόνια να βρεθεί φωλιά του στη Δαδιά. Το χειμώνα βασιλαετοί από βορειότερες περιοχές ξεχειμωνιάζουν και τρώνε από την ταΐστρα.

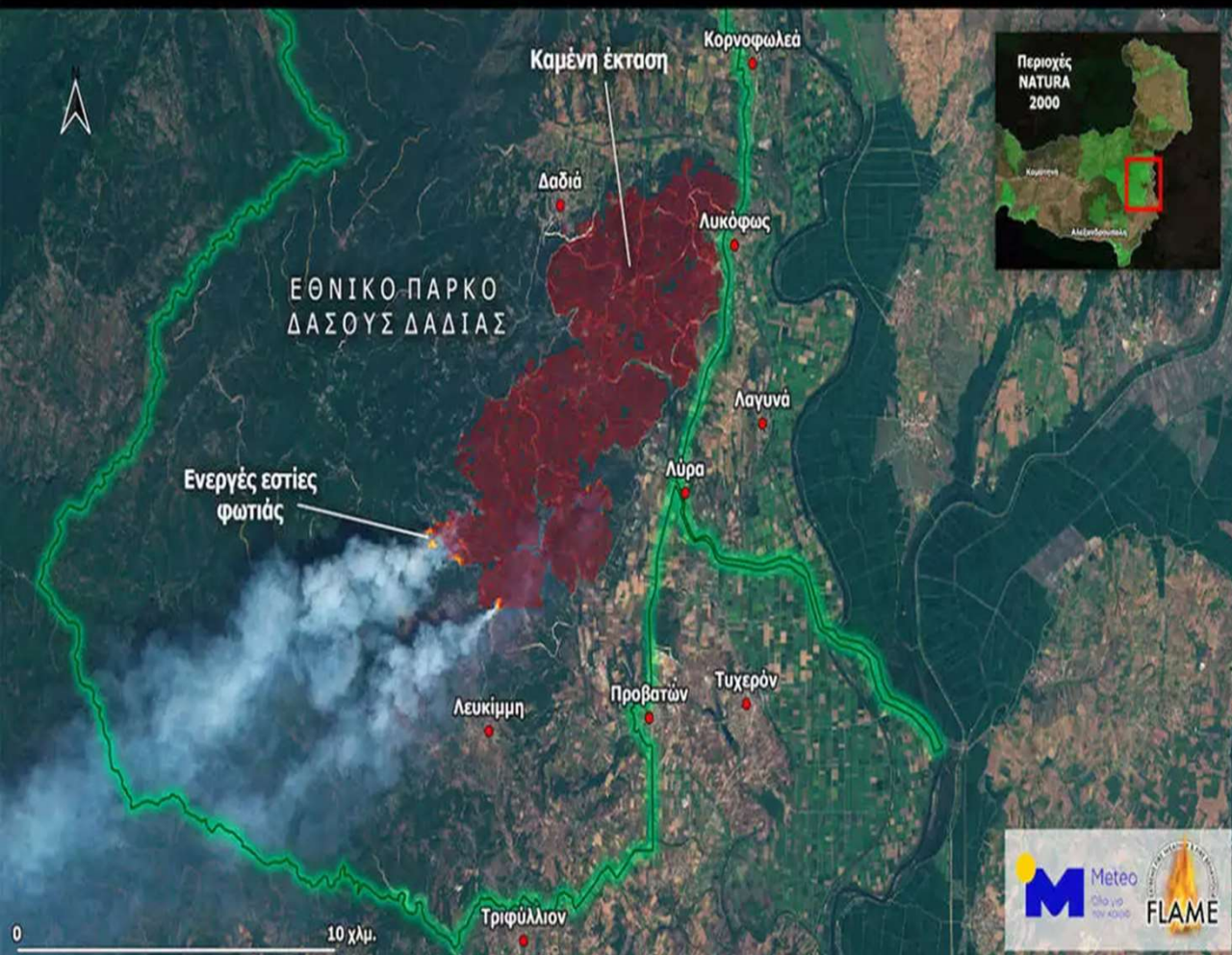

Τσίφτης (*Milvus migrans*)

Μεταναστευτικό είδος που ζει κυρίως σε υγροβιότοπους αλλά έρχεται στη Δαδιά για να φάει από την ταΐστρα του πάρκου. Σε κίνδυνο και αυτό.

Δορυφορική εικόνα της δασικής πυρκαγιάς στη Δαδιά Έβρου - Sentinel 2 | 26/07/2022 - 12:10 Τοπική

Διδάσκουμε με την επικαιρότητα:
Φέτος, την Πέμπτη 21 Ιουλίου 2022, ξέσπασε πυρκαγιά. Ένα μεγάλο μέρος από το δάσος της Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου καιγόταν επί επτά συνεχόμενες ημέρες.

Η πυρκαγιά συγκλόνισε την ελληνική κοινωνία που παρακολουθούσε επί μέρες «με κομμένη ανάσα» την εξέλιξη του πύρινου μετώπου.

Ευτυχώς αποφεύχθηκαν τα χειρότερα, δηλαδή σώθηκαν οι οικισμοί, ειδικά της Δαδιάς όπου η φωτιά πλησίασε πολύ κοντά, ενώ σώθηκε και η αποικία του μαυρόγυπα και οι φωλιές του ασπροπάρη.

(Στη Δαδιά φιλοξενούνται και τα τρία από τα πέντε εναπομείναντα ζευγάρια ασπροπάρη της Θράκης. Τα πέντε αυτά ζευγάρια είναι το σύνολο του ελληνικού πληθυσμού του είδους που και διεθνώς χαρακτηρίζεται ως «**κινδυνεύον**».)

**«Ποια είναι η επόμενη μέρα μιας πυρκαγιάς στο Εθνικό Πάρκο Δαδιάς»:
Οι προτάσεις του «WWF Ελλάς» ως υλικό στη Γλώσσα
(5 Αυγούστου 2022, μετά την πυρκαγιά)**

1) Λεξιλόγιο που προκύπτει:

- αποκατάσταση / αναζωογόνηση / αναδάσωση / θωράκιση / προστασία

της/του

δάσους / περιοχής / βιότοπου / εθνικού πάρκου

- αναδασωτέο=πρέπει να αναδασωθεί, διατηρητέο κτίριο, διατηρητέος οικισμός, διατηρητέο γεφύρι, διατηρητέο καλντερίμι/μονοπάτι=πρέπει να διατηρηθεί
- φιλοξενία πουλιών / αποικίες πουλιών / φωλιές πουλιών / επώαση αβγών / νεοσσός, νεοσσοί / σπάνια είδη / σπανιότητα / κινδυνεύοντα είδη / κίνδυνος / μετανάστευση / μεταναστευτικά είδη / αποδημητικά πουλιά
- εθελοντισμός / εθελοντής, εθελόντρια / εθελοντική προσφορά / πρόληψη πυρκαγιών και πλημμυρών / πυροσβέστης / πυροσβεστική υπηρεσία, πυροσβεστικό σώμα / πυροφύλακας / πυροφυλάκιο / εθελοντής δασοπυροσβέστης / περιπολία / αντιπυρική ζώνη / δασικός δρόμος / χωματόδρομος / υδατοδεξαμενή ή δεξαμενή νερού / υδροφόρο όχημα

2) Παρακίνηση:

Ρωτάμε τα παιδιά τι είναι αυτό στο οποίο θα μπορούσαν να συμμετάσχουν και με ποιο τρόπο, αν μια πυρκαγιά ξεσπούσε στην περιοχή τους και χρειαζόταν εθελοντική προσφορά. Εναλλακτικά τι θα μπορούσαν να προσφέρουν στην πρόληψη μιας καταστροφής. Αυτό που παράγεται ως αποτέλεσμα είναι το brainstorming/καταιγισμός ιδεών. Οργανώνουμε τις ιδέες αυτές και φτιάχνουμε μικρές παραγράφους.

3) Συζήτηση πάνω σε βίντεο, φωτογραφίες και κείμενα για τις τελευταίες φωτιές στην Αυστραλία. Σύγκριση στις επιπτώσεις, πιθανές εμπειρίες. <https://youtu.be/c00Ltbcm3eA>

4) Για την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή σε προστασία του περιβάλλοντος είναι αναγκαίες κάποιες βασικές πληροφορίες για κάθε πολίτη, παιδί ή ενήλικο, για το τι ακολουθεί αμέσως μετά μια πυρκαγιά, ως ένα «πρωτόκολλο» που πρέπει να τηρηθεί αυστηρά. Τους δύσκολους όρους τους διατυπώνουμε εμείς ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών μας. Εκεί που δεν μπορούμε να δώσουμε ένα δύσκολο ουσιαστικό, δίνουμε μια ευκολότερη φράση με την ίδια σημασία. Ο στόχος είναι η έκφραση και όχι συγκεκριμένα η ορολογία.

- Χαρτογράφηση καμένης περιοχής ή δημιουργία χάρτη για την περιοχή που κάηκε.
- Αποτύπωση της καμένης βλάστησης και των άκαυτων νησίδων ή δημιουργία καταλόγου με τη χλωρίδα που κάηκε και τις περιοχές / νησίδες / ζώνες / εκτάσεις που δεν κάηκαν.
- Κήρυξη αναδασωτέας έκτασης ή χαρακτηρισμός / ονομασία μιας έκτασης ως έκτασης που «πρέπει» να αναδασωθεί.
- Ρυθμίσεις βοσκής και ελεγχόμενη βόσκηση για την αναβάθμιση της μωσαϊκότητας του τοπίου ή πρόγραμμα / σχέδιο / σχεδιασμός / κανόνες για το πόσα ζώα δηλαδή κατσίκες και πρόβατα θα βόσκουν σε ποιες περιοχές ώστε και το δάσος να ξανα-γεννηθεί / ξανα-ψηλώσει / ξανα-φουντώσει / ξανα-γεμίσει / ξανα-αναπτυχθεί και να μείνουν κάποιες περιοχές ανοιχτές, χωρίς ψηλά δέντρα, γιατί εκεί ξεκουράζονται τα πουλιά και κάνουν αποικίες.
- Μελέτη και υλοποίηση αντιδιαβρωτικών καθώς και αντιπλημμυρικών έργων σε περιοχές με κλίσεις ή κατασκευή / πραγματοποίηση έργων για να μην φεύγει / για να μην υποχωρεί το χώμα / το έδαφος από τις πλαγιές και να μην πλημμυρίζει / γεμίζει νερά / πνίγεται το δάσος.

Δεν φοβόμαστε τα επιστημονικά κείμενα ή τα δελτία ειδήσεων. Τα μετατρέπουμε!!! Και πάνω σε αυτά δουλεύουμε κατόπιν.

1. Αποτύπωση της μελλοντικής επίπτωσης της πυρκαγιάς στα αρπακτικά πουλιά.
2. Αποφυγή/ αποτροπή γενικής όχλησης στο δάσος στη διάρκεια των εργασιών κοπής, στοίβαξης και μεταφοράς των καμένων δέντρων.
3. Εισαγωγή οπληφόρων (ζώων με οπλές) στη Ζώνη A2 για τη διατήρηση και δημιουργία ανοιγμάτων στη βλάστηση και υλοτόμηση καμένων δέντρων.
4. Αποκατάσταση συγκεκριμένων και σημαντικών δασικών ειδών, όπως η δρυς και η πεύκη (τραχεία πεύκη - *Pinus brutia* και μαύρη πεύκη - *Pinus nigra*) που δεν έχουν εμφανώς καεί, ώστε να μην κοπούν.
5. Αποτύπωση των δρυών και απαγόρευση της κοπής τους, ακόμα και αν έχουν φαινομενικά καεί. Είναι σημαντικό τα άτομα δρυός να παραμείνουν άθικτα και για την επόμενη βλαστητική περίοδο ώστε να γίνει σαφές ποια δέντρα έχουν επιβιώσει της πυρκαγιάς. Τα άτομα αυτά θα υποστηρίζουν επίσης τη δασική πανίδα αλλά και την όσο το δυνατόν επιθυμητή μελλοντική κυριαρχία των δρυών έναντι των πεύκων που θα αναγεννηθούν.
6. Δημιουργία πρωτοκόλλου για τη διάσωση και μετέπειτα φιλοξενία και περίθαλψη νεοσσών των σπάνιων ειδών μαυρόγυπα και ασπροπάρη ή όποιων άλλων σημαντικών ειδών που θα κριθεί σκόπιμο να διασωθούν, στην περίπτωση που οι χώροι φωλεοποίησης τους απειληθούν από φωτιά.

1. Επίσκεψη σε φωλιές αρπακτικών πουλιών και σημάδεμα των περιοχών που έχουν πεύκα τα οποία δεν έχουν καεί τελείως γύρω από αυτές, για να έρθουν ξανά τα πουλιά να κάνουν φωλιές πάνω σε αυτά.
2. Δεν κάνουμε θόρυβο όταν κόβουμε, βάζουμε το ένα πάνω στο άλλο και μεταφέρουμε /κουβαλάμε τα δέντρα.
3. Φέρνουμε κασίκες και πρόβατα για να βοσκήσουν και να κάνουν ανοίγματα στη βλάστηση για να γίνουν λιβάδια και κόβουμε τα καμένα δέντρα.
4. Προστατεύουμε και βοηθάμε τα δέντρα που δεν κάηκαν εντελώς, ιδιαίτερα τη βελανιδιά/oak και τα πεύκα/pine trees, για να μην τα κόψουν οι ξυλοκόποι.
5. Βλέπουμε /σημειώνουμε / σημαδεύουμε τις βελανιδιές, ακόμα και αν έχουν καεί για να δούμε αν την επόμενη χρονιά θα βλαστήσουν ξανά. Και αυτό γιατί είναι καλύτερο να γίνουν περισσότερες οι βελανιδιές από τα πεύκα που καίγονται πολύ εύκολα.
6. Ψάχνουμε να βρούμε τις φωλιές των πουλιών και να σώσουμε τα μικρά που έχουν γεννηθεί και δεν μπορούν ακόμα να πετάξουν. Φιλοξενούμε τα μικρά πουλιά/τους νεοσσούς σε ειδικά μέρη. Είναι αναγκαίο να προφυλάξουμε τον μαυρόγυπα, τον ασπροπάρη κλπ..

6

1

Η πανίδα των νησιών του Αιγαίου

Σε όλο το Αιγαίο ο επισκέπτης του καλοκαιριού έχει να διαλέξει ανάμεσα στο φρέσκο ψάρι, το χταπόδι ή τον αστακό της παραλίας και στο ψητό, θεϊκό κατσίκι κάποιας παλιάς ταβέρνας, σε κάποιο ψηλό σημείο μακριά από τη θάλασσα.

Στα ελληνικά νησιά, από παλιά, ο άνθρωπος ζούσε και από τη θάλασσα αλλά και από την ξηρά. Πριν από την τουριστική ανάπτυξη ακόμα και τα πιο μικρά νησιά είχαν αγρότες και κτηνοτρόφους αλλά και αξιόλογη παραγωγή αγροτοκτηνοτροφικών προϊόντων.

Η ιστορία της χώρας μας όμως ήταν δύσκολη και οι νησιώτες οδηγήθηκαν αρκετές φορές σε μετανάστευση, οπότε η ύπαιθρος των νησιών σταδιακά εγκαταλείφθηκε. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα χιλιάδες πρόβατα, κατσίκες ή γίδες, αγελάδες, άλογα μεγάλα και μικρά και, φυσικά τα συμπαθητικά γαϊδουράκια.

Το αλογάκι της Σκύρου, με 150-200 άτομα στο νησί και αρκετά ακόμα στην υπόλοιπη Ελλάδα. Το ύψος του μόλις ξεπερνάει το 1 μέτρο.

Δείτε βίντεο για το Σκυριανό αλογάκι που ΔΕΝ είναι πόνου αλλά *Equus caballus Skyriano*: <https://youtu.be/kSeucMScTMY>

Διαβάστε πληροφορίες:

<https://www.skyrian-horses.org/el/alogaki-tis-skyrou.html>

Σκυριανό αλογάκι:
αρχαία ελληνική
μικρόσωμη φυλή
με ύψος συνήθως
μέχρι 1.10 μ.

<https://www.skyrian-horses.org/el/alogaki-tis-skyrou.html>

https://www.news247.gr/img/8060/6629100/588000/w660/660/goat_agropost.jpg

Διαβάστε πληροφορίες στο: <https://jewelleryforus.com/to-kri-kri-i-kritikos-aigagros>
Δείτε το βίντεο από το νησάκι Θοδωρού των Χανίων:
<https://youtu.be/RsTYzQb7fU>
Και την εκπομπή Happy traveller για το Φαράγγι της Σαμαριάς:
https://youtu.be/UmW3tzNV_VE

Το αγριοκάτσικο ή αίγαγρος (δεξιά) που μοιάζει με την κοινή κατσίκα (αριστερά). Μόνο αυτό όμως μπορεί να κινείται άνετα σε πέτρες, απόκρημνες πλαγιές, χαράδρες και γκρεμούς. Έχει μεγάλα κέρατα, με μήκος ως και ένα μέτρο.

Αίγαγροι υπάρχουν στα Λευκά Όρη της Κρήτης, στο νησάκι Θοδωρού των Χανίων, στο φαράγγι της Σαμαριάς, στην Αντίμηλο, στο ερημονήσι Γιούρα κοντά στη Σύρο, και στη Σαμοθράκη.

Στην κρητική διάλεκτο το αρσενικό λέγεται και «αγρίμι» ενώ το θηλυκό «σανάδα». Έχει και το πρόσφατο παρατσούκλι «κρι-κρι».

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/14/Male_Cretan_ibex.jpg

Βίντεο αναρρίχησης

<https://youtu.be/dKOfr6ylbZE>

Άρθρο

<https://dasarxeio.com/2016/02/21/28527/>

Στη Ρόδο και στη Λήμνο υπάρχει ένα είδος ελαφιού που λέγεται **Πλατώνι**. Είναι ένα ελεύθερο άγριο και μικρόσωμο ελάφι. Σήμερα μετράμε λίγες δεκάδες πλατώνια μέσα στα δάση. **Εμφανίστηκε στη Ρόδο πολύ παλιά** αλλά δεν ξέρουμε με ποιον τρόπο έγινε αυτό. Όμως, οι ντόπιοι θεώρησαν ότι το είδος αυτό έπρεπε να περιοριστεί γιατί δήθεν κατέστρεφε τις καλλιέργειες. Έτσι, ενώ μετά τον 2ο Παγκόσμιο πόλεμο εκτιμάται ότι υπήρχαν περίπου 2.000 Πλατώνια, ο σημερινός αριθμός τους δείχνει πως κινδυνεύει με εξαφάνιση. Δυστυχώς και η λαθροθηρία/το παράνομο κυνήγι αλλά και η καταστροφή των δασών από πυρκαγιές οδήγησαν στο αποτέλεσμα αυτό.

Τη δεκαετία του 1970 **ο δήμος Ρόδου έκανε δωρεά στη Λήμνο τρία πλατώνια**, ένα θηλυκό και δύο αρσενικά. Αυτά πολλαπλασιάστηκαν και σήμερα κάποιες δεκάδες ελάφια ζουν και κυκλοφορούν ελεύθερα μέσα στο κάστρο.

Διαβάστε πληροφορίες για τα πλατώνια της Ρόδου:

<https://www.otoposmas.gr/%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CF%8C%CE%BD%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BB%CE%AC%CF%86%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85/>

Δείτε τα βίντεο για το πλατώνι της Λήμνου:

<https://youtu.be/oZkiW5sZAS4> και <https://youtu.be/NyZPI8agWSA>

https://www.lemnosnature.gr/wp-content/uploads/2019/03/55512092_22873067_38257473_6769729174237085696_n-720x340.jpg

<https://www.otoposmas.gr/wp-content/uploads/2021/07/%CE%A0%CE%9B%CE%91%CE%A4%CE%A9%CE%9D%CE%99-%CE%95%CE%9B%CE%91%CE%A6%CE%99-%CE%A1%CE%9F%CE%94%CE%9F%CE%A5.png>

Ο γαΐδαρος ή το γαΐδουρί αλλά και ο γαΐδαράκος υπάρχει σε όλα τα νησιά. Πρόκειται για μικρόσωμο ζώο που στάθηκε πιστό δίπλα στον Έλληνα των νησιών, που όμως δεν του φέρθηκε με ευγνωμοσύνη. Παρεξηγημένο ζώο που λόγω του μικρού του μεγέθους δεν γοήτευσε τον άνθρωπο όπως το άλογο. Εξάλλου, όταν δεν υπήρχαν δρόμοι, φέρρου μποτ, αυτοκίνητα και τρακτέρ, το ταλαιπωρούσαμε με πολλές εργασίες, υπερβολικές για την αντοχή του, οπότε την αντίδρασή του την αποδίδαμε στο πείσμα. Δεν είναι τυχαίο ότι λέμε για κάποιον ότι έχει «γαΐδουρινή υπομονή». Γίνονται προσπάθειες για την αλλαγή της στάσης μας απέναντι στο ζώο αυτό. Άλλωστε σπανίζει πια στην ελληνική ύπαιθρο.

Διαβάστε σχετικά: <https://www.lifo.gr/now/greece/gaidoyrohora-edo-opoy-ta-gaidoyria-zoyn-eytyhismena>

Δείτε στην Οινόη της Κοζάνης φάρμα με γαΐδουράκια: 12/02/2019, ΕΡΤ <https://youtu.be/pF43cF9z IE>

Δυστυχώς στο νησί της Σαντορίνης οι μεταφορές εμπορευμάτων και τουριστών από το λιμάνι των Φηρών μέχρι τώρα γίνονται με γαΐδουρία. Η πρακτική αυτή θεωρήθηκε γραφική αλλά είναι καιρός να αλλάξει. Δείτε, συζητήστε και δουλέψτε σχετικά:

- <https://www.santorini-donkey.gr/el/santorini-donkeys.html>
- <https://edwzeis.gr/gaidouria/>
- <https://www.lifo.gr/now/greece/santorini-ti-symbainei-me-ta-gaidoyria-sto-nisi-o-dimarhos-kai-oi-filozoikes-apantoyt>

Η πανίδα της ηπειρωτικής Ελλάδας σε διάφορα βίντεο :

Ελεύθερα Άλογα, 7':28'', 2022. Από 5':10'' ως 5':50'' μιλά για την **ισορροπία λύκου-αλόγου** <https://youtu.be/dQ7w7jx9wUg>

Η φάρμα με τα 1.000 άλογα στα Άνω Πορόια Σερρών, 10':54'', 2022: <https://youtu.be/T--NZ3bAZmk>

Τα άλογα της Πίνδου, 7':07'', 2022 <https://youtu.be/TOWIaivymoY>

Τα περήφανα Γεωργαλίδικα άλογα της Κρήτης 12':38'', 2019 <https://youtu.be/mtqMxg0AK9s>

Παρακολουθώντας το πετάλωμα αλόγων στη Μυτιλήνη με τον Δημήτρη Μανάβη 8':55'', 2022 https://youtu.be/5_a1fM6_guM

Άγρια Άλογα σε κατοικημένη περιοχή Αχελώου στα Τρίκαλα, 2':41'' 2022 <https://youtu.be/THSiFmXirTA>

Τα άγρια άλογα στο Λούρο | wild horses <https://youtu.be/IYgXjAH4oTM>

Εκτροφή Αλόγων Σπάνιας Φυλής Πίνδου Στη Δράμα - Λίμα Τσιάρας <https://youtu.be/-2nsyc2IM9U>

Το Άλογο της Ρόδου ΖΕΙ <https://youtu.be/iTSLykUzGfU>

ΤΑ ΑΓΡΙΑ ΑΛΟΓΑ ΤΗΣ ΖΗΡΙΑΣ https://youtu.be/IJSed_z99AA

Οργή και αγανάκτηση πλημμυρίζει τους κατοίκους της Γκούρας Κορινθίας <https://youtu.be/tRsOdP-yDkU>

Μεταφορά ξυλείας με παραδοσιακό τρόπο <https://youtu.be/zvI0OHMZDAk>

Τράβηγμα κούτσουρων κοντά στα Τρίκαλα, 1990 <https://youtu.be/-2FQZk-yRwl>

Κόψιμο και τράβηγμα κούτσουρων στον Ασπροπόταμο-Αχελώο κοντά στα Τρίκαλα, 2000 <https://youtu.be/pgHFHTsuKpY>

Υλοτομία με μουλάρια <https://www.youtube.com/watch?v=n-MdwRdkCOo>

Τρίκαλα Ζωοπάζαρο: γαϊδούρια μουλάρια άλογα αγορές πωλήσεις 14-9-2022, 8':33'' <https://youtu.be/xiWjXtf4oul>

Ζωοπάζαρο Τρικάλων 13-9-2017, 11':46'' <https://youtu.be/NhjkWtq-CLw>

Ζωοπάζαρο Καρδίτσας 2018, 8':07'' <https://youtu.be/BKXQv1-8vYY>

Άλογα και αναβάτες για προσκύνημα στο πανηγύρι Προφήτη Ηλία Μυτιλήνης 18/07/2021, 16':02''

https://youtube.com/watch?v=P9dnpjQ2o_A&feature=share

7

Για αιώνες τα Βαλκάνια ανήκαν σε μεγάλες αυτοκρατορίες, πρώτα στη Ρωμαϊκή, μετά στη Βυζαντινή και τέλος στην Οθωμανική. **Και όπου υπήρχαν βουνά, υπήρχαν και νομάδες ποιμένες, κτηνοτρόφοι, τσοπάνηδες, βοσκοί.** Ήταν ελεύθεροι να μετακινούνται από τα υψώματα στα λιβάδια χαμηλά και πάλι πίσω, αναζητώντας τα καλύτερα μέρη για βοσκή, το καλύτερο χορτάρι για τα ζώα τους, τα «ζα», το ποίμνιο, το κοπάδι, το «βιος» τους. Οι κάτοικοι των χωριών και των πόλεων τους ονόμαζαν αδιακρίτως Βλάχους. Κι όμως άλλοι ήταν οι Βλάχοι ή Κουτσόβλαχοι, οι Αρβανιτόβλαχοι και άλλοι οι Σαρακατσάνοι.

Φωτογραφίες
του Τάκη
Γλούπα
1920-2003

Ζούσαν απ' τα ζώα, μαζί με τα ζώα και με αυτά τείζαν τον κόσμο. Όλοι τους, αν και ταπεινοί, μας κληροδότησαν έναν θησαυρό:

Τον πολιτισμό των πέτρινων γεφυριών, των υφαντών, του αργαλειού, της φλοκάτης ή βελέντζας και της κουρελούς, των αμέτρητων χορών και τραγουδιών τους...

<https://www.pemptousia.gr/wp-content/uploads/2018/09/vlaxoi-1.jpg>

Οι Βλάχοι μιλούσαν τα ελληνικά αλλά μεταξύ τους μιλούσαν ένα λατινογενές γλωσσικό ιδίωμα, τα «βλάχικα». Είχαν μόνιμη εγκατάσταση, δικά τους χωριά, βλαχόφωνα και πολύ πλούσια γιατί εκτός από την κτηνοτροφία ασκούσαν και το εμπόριο. Πρόκοψαν και στα γράμματα.

Βλάχοι

βλάχος= αυτός που έχει κοπάδια, κτηνοτρόφος, βοσκός
Βλάχος= βλαχόφωνος

- Πληροφορίες για τους Βλάχους και το αντάμωμά τους σε άρθρα του 2014 και 2017:
- <https://www.tovima.gr/2014/06/26/society/oi-blaxoi-diorganwnoyn-to-triakosto-panellinio-antamwma-toys/>
 - <https://xiromeropress.gr/%CE%B2%CE%BB%CE%B1%CF%87%CE%BF%CE%B9%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B9-%CF%83%CF%84%CE%B1-%CE%B3%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B1-%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/>

Οι Βλάχοι κόβουν την ετήσια πίτα τους στο Βελλίδειο 08/01/2019

<https://www.trikalaids.gr/wp-content/uploads/2019/01/%CE%B9%CE%B1%CE%87%CE%BF%CE%B9.jpg>

Το Κρέμασμα της κουδούνας στον τράγο

<https://i.pinimg.com/736x/c4/b9/6c/c4b96c4aff686a507c64de281a653e00--tins.jpg>

- «Ταξιδεύοντας» στη Σαμαρίνα Γρεβενών με την **Μάγια Τσόκλη** να ακολουθεί την πορεία προς τα χειμαδιά της Θεσσαλία, 2008, 28':33'' <https://youtu.be/smwUV-nPh5g>
- **Αναπαράσταση στη Σαμαρίνα**, Γιάννης Προκόβας, 57':50'' <https://youtu.be/YzDTISEYxC4>
- Από τα χειμαδιά πίσω στα βουνά, **με τις νταλίκες**, το 2018, 2':52'' <https://youtu.be/4bKPo88ysPM>
- Προς τη Σαμαρίνα, Μετακινούμενη Κτηνοτροφία, 2022, 3': 12'' <https://www.youtube.com/watch?v=duYTdWlC65o>
- Η άνοδος και κάθοδος των κτηνοτρόφων από το **Συρράκο Ιωαννίνων**, 2003, 1:02':33'' <https://youtube.com/watch?v=TKckr-UPPu4&feature=share>
- Η πορεία των κοπαδιών σε φωτογραφίες από τη **Βλάστη και τα Νάματα Κοζάνης** στον Τύρναβο Λάρισας, 2017, 7':03'' <https://youtu.be/q2ZlBg39K0s>
- 60 λεπτά Ελλάδα, Νίκος Μάνεσης Σαμαρίνα και Οδοιπορικό στα Βλαχοχώρια της Πίνδου, 2014, 54': 43 <https://youtu.be/bj2Gh0KgTlC>
- «Ελλήνων Δρώμενα»: Το τραγούδι για τα Παιδιά της Σαμαρίνας, 2010, 28':47 https://youtu.be/n0PwfXZW3_c
- Οι δρόμοι των κοπαδιών, **Δοτσικό Γρεβενών**/The Routes of the Flocks, by Ilias Iosifidis, 2016, 60' <https://youtu.be/0a4vEdaO4pU>
- Όσο υπάρχουν Έλληνες, «Στα ορεινά βοσκοτόπια: **Βάλια Κάλντα, Πέτρα Ολύμπου, Κάμπος Δεσπότη, Ανήλιο Μετσόβου, Μέτσοβο και Λίμνη Αώου, Ζιάκας Γρεβενών, Περιβόλι Γρεβενών, Κρυόβρυση Ολύμπου**» 59':47'', 2015 <https://www.youtube.com/watch?v=TxGtxOeNoTA>
- «Κυριακή στο Χωριό» - Σαμαρίνα Γρεβενών 2007, 2:02':25 <https://youtu.be/4MO4Y-rW8rc>
- **«Μελωδίες κουδουνιών»** 10':33'', <https://youtu.be/UHyM6SCE530>

<https://i2.prth.gr/files/2017/12/03/ch/sara9.jpg>

<https://i2.prth.gr/files/2017/12/03/ch/sara7.jpg>

<https://i2.prth.gr/files/2017/12/03/ch/sara13.jpg>

<https://i2.prth.gr/files/2017/12/03/ch/sara10.jpg>

Σαρακατσ(ι)άνοι

Ασχολούνταν αποκλειστικά με την κτηνοτροφία (με πρόβατα, κασίκες και όχι με αγελάδες). Ήταν **καθαρά νομάδες** και δεν είχαν πουθενά χωριό, μέχρι το τέλος του 2ου παγκοσμίου πολέμου οπότε εγκατέλειψαν το νομαδισμό.

Παράλληλοι βίοι: Κούρεμα ζώων σε Ελλάδα και Αυστραλία

- Ο παπα-Νικόλας Αλεξίου κάνει κούρεμα γιδιών στην Εράτυνα Κοζάνης το 2018 https://youtu.be/rNjzC4RBs_k
- Τα Κουρέματα των Γιδιών της Ι. Μ. Αγίου Αθανασίου Εράτυνας 1^ο μέρος 4/7/2019 <https://youtu.be/gBbXIV29Y-k>
- Τα Κουρέματα 2^ο μέρος- Μουσικό καλωσόρισμα και ομιλία πατέρα Νικολάου (ο παπα-Νικόλας) στην Εράτυνα Κοζάνης <https://youtu.be/hm2FCko6MCg>
- Τα Κουρέματα γιδιών Ι. Μ. Αγ. Αθανασίου 3^ο μέρος, Ο Τρανός Χορός και το γλέντι <https://youtu.be/2xOav7fi160>
- Τέλος εποχής για το κοπάδι του παπα-Νικόλα στην Εράτυνα!, 2022 <https://youtu.be/qjx8UT7x8>
- Τσελιγκάδες και φίλοι του παπα-Νικόλα με όργανα στην Εράτυνα για το ξεπροβόδιμα του κοπαδιού! (μόνο μουσική) <https://youtu.be/Y1M0ro5PFv4>
- Bring back the great Aussie shearer | Amazing Australia | ABC Australia https://youtu.be/wB1hid_or9U
- Shearing Is Hard Work!!! | Australian Farm | Wool Harvesting <https://youtu.be/Sl4TJRlrbxU>
- An Aussie Wool Shed <https://youtu.be/epBjka2uVVs>
- Sheep Shearing Cunnamulla <https://youtu.be/VgR29vvrQzM>
- Shearing sheep wool haircut at Australia <https://youtu.be/5guR1suD20w>
- Sheep Shearing (1964) <https://youtu.be/nCH2huSCWpo>
- Baarack the sheep has over 30kgs wool removed (haircut) (Australia) - BBC News - 25th February 2021 <https://youtu.be/9DKLkbp93yE>
- Baarack shorn of 35kg fleece <https://youtube.com/watch?v=kcluno7ROLQ&feature=share>
- Κούρεμα προβάτων με φυσική πρωτεΐνη <https://www.in.gr/2002/05/15/b-science/telos-sto-koyrema-ton-probatwn-xari-se-fysiki-enesimi-prwteini-aystralwn-epistimonwn/>
- Shearing Merino Sheep at Roseville Park 3':03'' <https://youtu.be/-Y2WpxH1U3s>
- ProWay Shearing Shed and Sheepyards, Salt Creek Merino Stud, Woorndoo, VIC, Australia 6':56'' <https://youtu.be/lGj0ZbVHBq4>

Ασκήσεις περιγραφής και σύγκρισης: Το κούρεμα των ζώων ως ανάγκη, ως επάγγελμα και δεξιότητα αλλά και ως απόδειξη της σχέσης ανθρώπου και ζώου: Φροντίζω το ζώο που μου δίνει ζωή και ευημερία.

8

Άγρια Ζωή στην Πίνδο

Η Πίνδος είναι μια τεράστια οροσειρά που διασχίζει όλη την Ελλάδα από τα ΒΔ προς τα ΝΑ. Ξεκινά από την περιοχή της Κορυτσάς στην Αλβανία και φτάνει στον Κορινθιακό κόλπο. Είναι ένα σύμπλεγμα βουνών, κορυφών, υψιπέδων, κοιλάδων και φαραγγιών. Συχνά όμως όταν κάποιος μιλά για την Πίνδο, εννοεί τα βουνά των νομών Γρεβενών-Ιωαννίνων-Τρικάλων. **Το Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου αποτελεί το μεγαλύτερο χερσαίο Εθνικό Πάρκο.** Σε αυτό περιλαμβάνονται οι 2 Εθνικοί Δρυμοί Βίκου-Αώου και Πίνδου (Βάλια Κάλντα), 11 περιοχές του Πανευρωπαϊκού Δικτύου Προστατευόμενων Περιοχών «ΦΥΣΗ 2000» (NATURA 2000), 11 Καταφύγια Άγριας Ζωής, ένα τμήμα του Γεωπάρκου Βίκου-Αώου και το τμήμα του πυρήνα της Βάλια Κάλντα. Κάποια από τα ζώα της Πίνδου θεωρούνται απειλούμενα και προστατεύονται. Ας δούμε την καφέ αρκούδα και τον γκριζο λύκο:

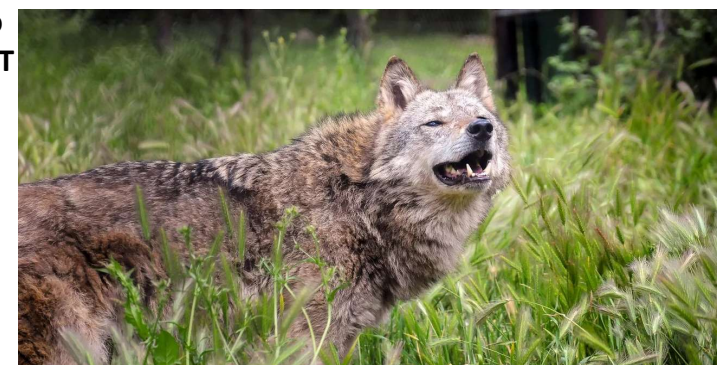
https://el.wikipedia.org/wiki/Καφέ_αρκούδα
https://el.wikipedia.org/wiki/Βάλια_Κάλντα
<https://el.wikipedia.org/wiki/Πίνδος>
https://el.wikipedia.org/wiki/Γκριζός_λύκος

- «Πλάνα με ουρά»: Αρκούδες: Το σπουδαίο έργο του Αρκτούρου στη Φλώρινα | 12/12/2020 | EPT <https://youtu.be/1YmJ-ba6xPU>
- Ο "Γιώργος" η αρκούδα και η ιστορία της... <https://youtu.be/TC-cboUQjBo>
- "Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΑΡΚΟΥΔΑ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ- 1ο μέρος <https://youtu.be/3t09zzURpNI>
- Ο Κυριάκος λούζεται, λιάζεται και... ξύνεται <https://youtu.be/Mj64u6GYnN8>
- Αληθινά Σενάρια: Η ιστορία του Μανώλη και του Κυριάκου https://youtu.be/Usvi9YNtc_U

αλλά και το σπίτι της αρκούδας:

- HAPPY TRAVELLER στην Ήπειρο | Βορειοανατολικό Ζαγόρι!!!!!! <https://youtu.be/j1BT9HF3hNc>
- ΒΑΛΙΑ ΚΑΛΝΤΑ : Η κοιλάδα των ονείρων ! | Kdexplorer <https://youtu.be/sCF24ovLYS0>

Γκριζος Λύκος (Canis lupus)

- Οι λύκοι του Αρκτούρου και όσα θέλετε να ξέρετε γι' αυτούς | 12/12/2020 | EPT <https://youtu.be/j5UFvraq5Cho>
- Επιχείρηση απεγκλωβισμού παγιδευμένου λύκου <https://youtu.be/kqhS0rQUuI4>

- «Το παράπονο μιας αρκούδας χορεύτριας σε έναν άνθρωπο φίλο της.»
- «Το παράπονο μιας αρκούδας που μένει έξω από ένα χωριό της ορεινής Ελλάδας, σε ένα άλλο ζώο: “οι άνθρωποι με διώχνουν...”»
- Η άγρια ζωή της Ελλάδας και η άγρια ζωή της Αυστραλίας: παράλληλες καταστάσεις και παρόμοιες ανάγκες προστασίας των ειδών που είναι απειλητικά για τον άνθρωπο αλλά συντελούν στην οικολογική ισορροπία: ντίνγκο, κροκόδειλοι, φίδια, αράχνες κλπ.

**Ντίνγκο
(Canis lupus dingo)**

Δυνατότητες παραγωγής λόγου

- Οι καρχαρίες στον Μεγάλο Κοραλλιογενή Ύφαλο/Global Reef Expedition: Great Barrier Reef <https://youtu.be/7yisyMO-Xi0>
Αξιοποιήστε το υλικό για να εξηγήσετε γιατί ακόμα και το πιο μη συμπαθές ψάρι πρέπει να είναι σεβαστό από τον άνθρωπο. **Βλέπε και διαφάνεια 89**
- Δουλέψτε την άσκηση «Αν λείψει το είδος X, τότε θα υπάρχει το πρόβλημα A, B, Γ, κλπ.» **Βλέπε στη διαφάνεια 49 το 1^ο βίντεο για ισορροπία λύκου και αλόγου.**

ΒΡΗΚΑ ΑΡΚΟΥΔΑ https://youtu.be/1G_PKjiHkRw
Στα ίχνη του ΑΡΚΤΟΥΡΟΥ <https://youtu.be/Xth72Tm6mWE>
Οι λύκοι του Αρκτούρου και όσα θέλετε να ξέρετε γι'αυτούς,
12/12/2020, ΕΡΤ <https://youtu.be/j5UFvrq5Cho>
Επιχείρηση μεταφοράς δύο ορφανών αρκούδων στον
ΑΡΚΤΟΥΡΟ <https://youtu.be/8juZLbRJQZw>
Απεγκλωβισμός αρκούδας από παγίδα στο Δίστρατο
Κόνιτσας https://youtu.be/U1TB_4teY0k
Αφιέρωμα στο καταφύγιο αρκούδας στο Νυμφαίο
<https://youtu.be/1u3nme97hRU>
Οικοτουρισμός στο Νυμφαίο https://youtu.be/tGGi_iNfVM4
Ο Flash στο Χρώμιο - καταγραφή ζημιών απο επιδρομές
αρκούδας <https://youtu.be/z-pQO7w-vkk>
Αρκουδάκι στην Κρανιά Γρεβενών
<https://youtu.be/RIt0uMEVei8>
Αρκούδα με αρκουδάκι (JIM TOSKAS AND KALLIOPI KISKINI)
(ΜΕΡΟΣ 1ο) <https://youtu.be/6TbyHYrmCPs>
ΤΣΟΤΥΛΙ ΒΟΙΟΥ, ΑΡΚΟΥΔΑ ΜΕ ΑΡΚΟΥΔΑΚΙ (ΜΕΡΟΣ 2ο)
<https://youtu.be/B9LDaxAAKD8>

**Δυνατότητα άσκησης: «Μια
αρκούδα και ένας διάβολος
της Τασμανίας συναντιούνται
και συνομιλούν»**

Περίπου 3.000 χρόνια έχουν περάσει από τότε που τα σαρκοφάγα θηλαστικά εξαφανίστηκαν από την ηπειρωτική Αυστραλία, πιθανότατα λόγω του κυνηγιού τους από αλεπούδες. Αυξήθηκαν στην Τασμανία, όπου πλέον απουσιάζουν οι αλεπούδες. Όμως ένας μεταδοτικός καρκίνος του προσώπου έχει εξαλείψει περίπου το 90% του πληθυσμού τους τις τελευταίες δεκαετίες.

Η επαναφορά των σαρκοβόρων μαρσιποφόρων είναι μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας για την επιστροφή στην «άγρια Αυστραλία», υπό την ηγεσία της Aussie Ark, μιας οργάνωσης που έχει απελευθερώσει δεκάδες Tasmanian Devils σε ένα περιφραγμένο χώρο 1.000 στρεμμάτων στη Νέα Νότια Ουαλία, όπου προστατεύονται από αρπακτικά ζώα και παρακολουθούνται από επιστήμονες, αλλά είναι ελεύθεροι να ζήσουν όπως θα το έκαναν στην άγρια φύση.

9

Μπορεί να νομίζει κανείς ότι μόνο στους ωκεανούς υπάρχουν μεγάλα κήτη αλλά αυτό είναι ένας μύθος. Όλος ο πλανήτης έχει ογδόντα περίπου κητώδη. Αρκετά από αυτά βρίσκονται στο Αιγαίο. Μπορεί να μην τα βλέπουμε στις παραλίες, εκεί που κολυμπάμε, αλλά τα φιλοξενεί ο βυθός του.

Ωστόσο χρειάζεται να τα προστατεύσουμε γιατί οι πληθυσμοί τους μειώνονται...

Όσον αφορά τη γλώσσα, με τα θηλαστικά αυτά μπορούμε να δουλέψουμε τα επίθετα και τη σύγκριση.

Τα ακριβοθώρητα θηλαστικά των ελληνικών θαλασσών

Ζωνοδέλφινο

Μικρότερο από τα υπόλοιπα δελφίνια, ευκίνητο, είδος «Τρωτό».

Ρινοδέλφινο

Διακρίνεται για τα άλματα και την ταχύτητά του, είδος «Τρωτό».

Φουσητήρας

Το ζώο με τον μεγαλύτερο εγκέφαλο, μπορεί να μείνει κάτω από το νερό μέχρι και μιάμιση ώρα.

Φώκαινα

Από τα μικρότερα κητώδη στον κόσμο, με μήκος μικρότερο από 1,60 μ.

Κοινό Δελφίνι

Με τα ιδιαίτερα χρώματά του μόνο κοινό δεν είναι· απειλείται με εξαφάνιση.

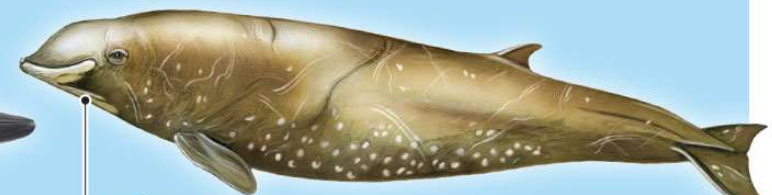
Σταχτοδέλφινο

Ξεχωρίζει γιατί δεν έχει εμφανές ρύγχος, είναι το μεγαλύτερο και θεωρείται «Κινδυνεύον».

Πτεροφάλαινα

Το δεύτερο μεγαλύτερο ζώο στον κόσμο και το ταχύτερο είδος φάλαινας παγκοσμίως.

Ζιφιός

Εξαιρετικός δύτες, του αρέσει να καταδύεται σε απότομες θαλάσσιες χαράδρες.

<https://www.kathimerini.gr/wp-content/uploads/2022/02/DOC-20220203.jpg?1644074140359> Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Για τα δελφίνια διαβάστε το παρακάτω άρθρο της Καθημερινής:

<https://www.kathimerini.gr/life/environment/561988567/delfinia-stis-ellinikes-thalasses-simantikoi-oi-plithysmoi-toys-para-ta-polla-provlimata/>

και, <https://youtu.be/y5G-UvWDWxY> όπου το βίντεο που βρίσκεται στο παραπάνω άρθρο.

Προτάσεις

«ΜΑ, ΖΕΙ Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ;»

- Το Αιγαίο και το Ιόνιο είναι 2 πελάγη/πέλαγα με μεγάλη ποικιλία. Άλλες θάλασσες της Ελλάδας είναι ρηχές και άλλες βαθιές. Άλλες είναι ανοιχτές, απέραντες κι άλλες κλειστές, που τις λέμε κόλπους ή όρμους. Αλλού ο βυθός είναι αμμώδης/ με άμμο και επίπεδος ενώ αλλού είναι πετρώδης, ανώμαλος, με σπηλιές και κρυφά σημεία. Λέμε «ο βυθός, οι βυθοί» αλλά «το βάθος, τα βάθη της θάλασσας».
- Σε άλλα μέρη υπάρχουν παραλίες κλειστές και ήσυχες, ιδανικές για τις καλοκαιρινές μας διακοπές, ενώ αλλού θα βρούμε ανεμοδαρμένα παράλια με θεόρατα κύματα και παλιά ναυάγια. Δεν έχουμε πολλές παραλίες με φύκια και αυτό είναι πολύ καλό. Τα κύματα στην Ελλάδα είναι πολύ κοντά το ένα στο άλλο, ενώ στους ωκεανούς είναι σε απόσταση.
- Παρόμοια ποικιλία υπάρχει και στους θαλάσσιους οργανισμούς. Έχουμε φιλικά δελφίνια αλλά και γιγάντιους φυσητήρες. Και κάθε καλοκαίρι έχουμε και το φιλό ψαράκι που απολαμβάνουμε στην ψαροταβέρνα. Το πολύ μικρό ψαράκι το λέμε και μαρίδα. Οι επιστήμονες έχουν μετρήσει περίπου 450 είδη ψαριών σε όλες τις ελληνικές θάλασσες.
- Πάρα πολλά είδη έχουν νόστιμη σάρκα/κρέας και είναι πολύ υγιεινά για τη διατροφή μας/δίαιτα μας/διαιτολόγιό μας. Το ψάρι, το ελαιόλαδο και τα όσπρια είναι τα βασικά στοιχεία της «μεσογειακής διατροφής». Η ψαρόσουπα είναι πολύ θρεπτική και νόστιμη σούπα και της πάει πολύ το λεμόνι. Οι ψαράδες πάνω στις βάρκες μαγειρεύουν την «κακαβιά» με διάφορα παχιά ψάρια, πατάτες και κρεμμύδια. Τα αγαπημένα ψάρια του Έλληνα είναι τα μικρά: ο γαύρος, η σαρδέλλα, η γόπα, το μπαρμπούνι, η κουτσομούρα. Λατρεύει όμως και το χταπόδι στα κάρβουνα και το τηγανητό καλαμαράκι.
- Αν θέλουμε να πούμε ότι όλα έχουν την ιδανική στιγμή που γίνονται και πρέπει να περιμένουμε, λέμε: «Κάθε πράμα στον καιρό του και ο κολιός τον Αύγουστο». Αν θέλουμε να πούμε ότι στη ζωή γενικά νικά ο ισχυρότερος, λέμε: «Το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό». Αν θέλουμε να πούμε ότι μια γυναίκα έχει όμορφο σώμα, λέμε: «είναι γοργόνα» ή «ζαργάνα», «μπαρμπούνι». Αν είναι όμορφη μελαχροινή ή καστανή τη λέμε «μελανούρι». Αν θέλουμε να πούμε για κάποιον ότι είναι πονηρός και μας ξεγελάει, τον λέμε «σουπιά». Αν μας ξεφεύγει «χταπόδι». Για τον τσιγγούνι λέμε: «Έχει καβούρια στις τσέπες του». Τους πολύ δυνατούς οικονομικά τους λέμε «μεγαλοκαρχαρίες».
- Κάποια είδη καρχαρία/καρχαριοειδή υπάρχουν και στις ελληνικές θάλασσες. Συμβάλλουν/βοηθούν και αυτά στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας. Άλλα είναι κοντά στην ακτή, άλλα είναι του ανοιχτού πελάγους. Δεν είναι επικίνδυνα για τον άνθρωπο. Όμως, σαν είδη ψαριών είναι παρεξηγημένα. Αν τα εξοντώσουμε θα κάνουμε κακό στο θαλάσσιο οικοσύστημα.

1. Η μόλυνση του περιβάλλοντος και το υπερβολικό ή το παράνομο ψάρεμα απειλούν τα οικοσυστήματα των ψαριών. Το είδος «καρχαρίας-αλέτρι» (*Hexanchus griseus*), ζει σε πολύ βαθιά νερά αλλά πιάνεται σε δίχτυα μηχανότρατας και, όταν συμβαίνει αυτό, το δείχνουν και τα τηλεοπτικά κανάλια. Το γνωστό στην Ελλάδα «σκυλόψαρο» ή «dogfish» (*Squalus acanthias*) έχει μήκος μέχρι 1,5 μέτρο. Ζει 30 χρόνια και αναπαράγεται μετά τα 12 έτη του (το θηλυκό μετά τα 18, κάνοντας 1-20 μικρά).
2. Η Διώρυγα του Σουέζ (Suez Canal) λειτουργεί από το 1869. Από τότε υπάρχει επικοινωνία μεταξύ της Ερυθράς Θάλασσας και της Ανατολικής Μεσογείου. Έτσι, πολλά είδη ψαριών που λέγονται «λεσεψιανοί μετανάστες» έχουν περάσει στα νερά μας, κυρίως στα Δωδεκάνησα. Είναι οι «εισβολείς» του τελευταίου αιώνα. Στην τηλεόραση αναφέρονται κυρίως ο τοξικός «λαγοκέφαλος» (*Lagocerphalus sceleratus*) και το «λεοντόψαρο» ή «lionfish» (*Pterois miles*). Χαρακτηρίζονται έτσι από τον Γάλλο μηχανικό Φερντινάν Λεσέψ (Ferdinand de Lesseps) που κατασκεύασε τη Διώρυγα.

Ρινοδέλφινα/Tursiops Eruncatus:
έχουν κοντόχοντρο ρύγχος και μήκος 2,60-3,50 μέτρα.

Τα 2 πιο κοινά είδη στο Αιγαίο

Ζωνοδέλφινο/Stenella coeruleoalba:
έχει μια μαύρη ζώνη στη λευκή του κοιλιά και μήκος 1,90-2,20 μέτρα.

Είναι ενδιαφέρον να τονίσουμε το πώς η λέξη «δελφίνι» είναι και ελληνική και παγκόσμια και πολύ παλιά.

Μας δίνει μια μεγάλη ευκαιρία να δείξουμε τη σχέση των αγγλικών με τα ελληνικά.

Στην αρχαία μας γλώσσα το θηλυκό ουσιαστικό «η δελφύς» σήμαινε μήτρα/κοιλιά. Από τη λέξη αυτή προέκυψε το ουσιαστικό «ο αδελφός» αλλά και «η δέλφαξ», δηλαδή το θηλυκό μικρό γουρουνάκι που έχει στρογγυλό σχήμα σαν κοιλιά...

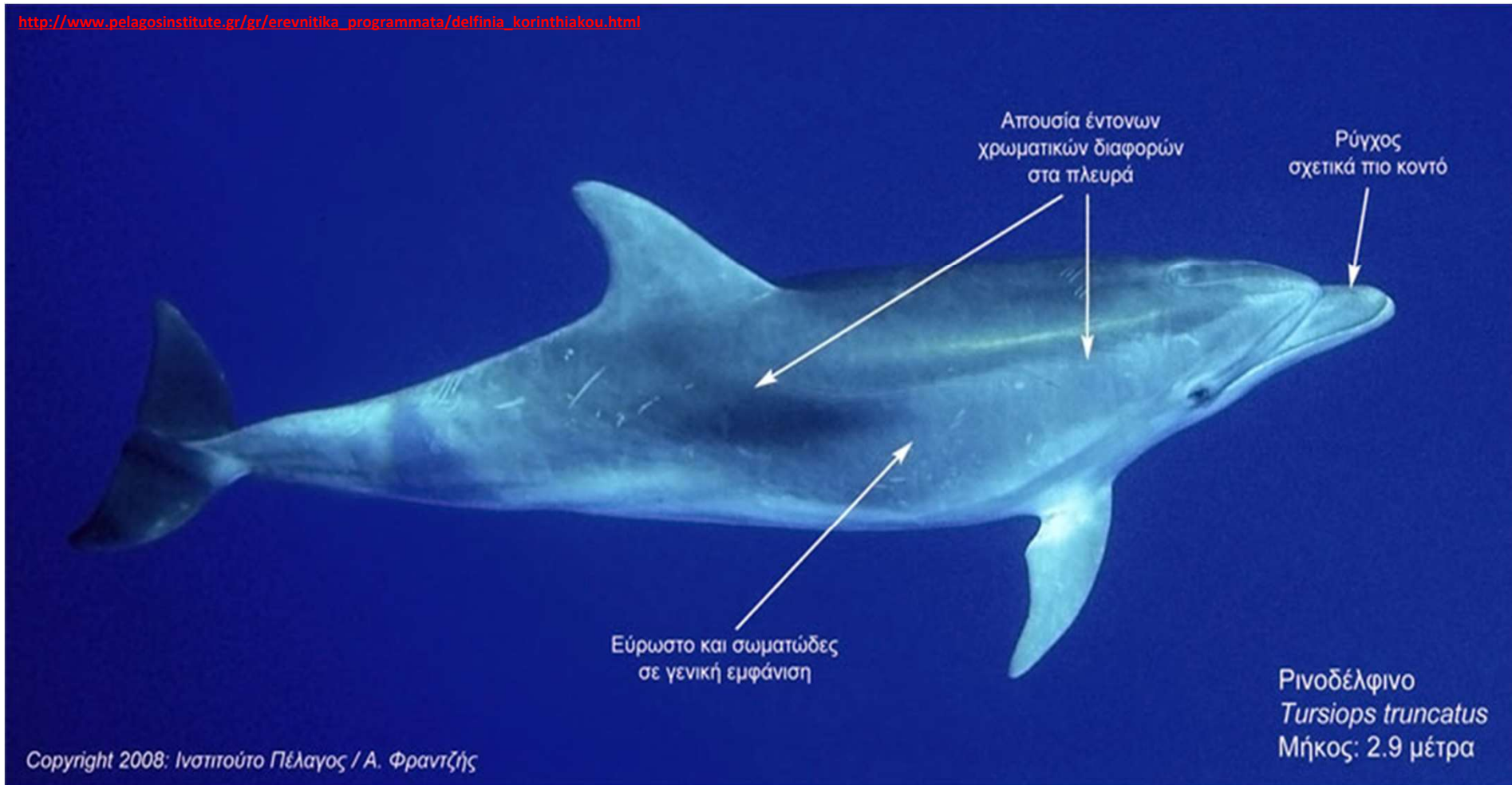
Από την ίδια ρίζα είναι και οι «Δελφοί» της Βοιωτίας. Μάλλον, επειδή ο τόπος έμοιαζε με κοιλότητα, με μια «γούβα» και επειδή ήταν ιερό μέρος, σαν την ανθρώπινη μήτρα, είχε το όνομα «Δελφύς», ενώ ο λαός θα λεγόταν «οι Δελφοί», κάτι που έμεινε τελικά ως όνομα της περιοχής.

Το θαλάσσιο θηλαστικό «ο δελφίς» που το βρίσκουμε σε τοιχογραφίες, σφραγίδες, αγάλματα και αγγεία χρωστά το όνομά του στο αρμονικά καμπυλωτό σχήμα του. Στην ελληνιστική εποχή το βρίσκουμε με τον τύπο «ο δελφίν».

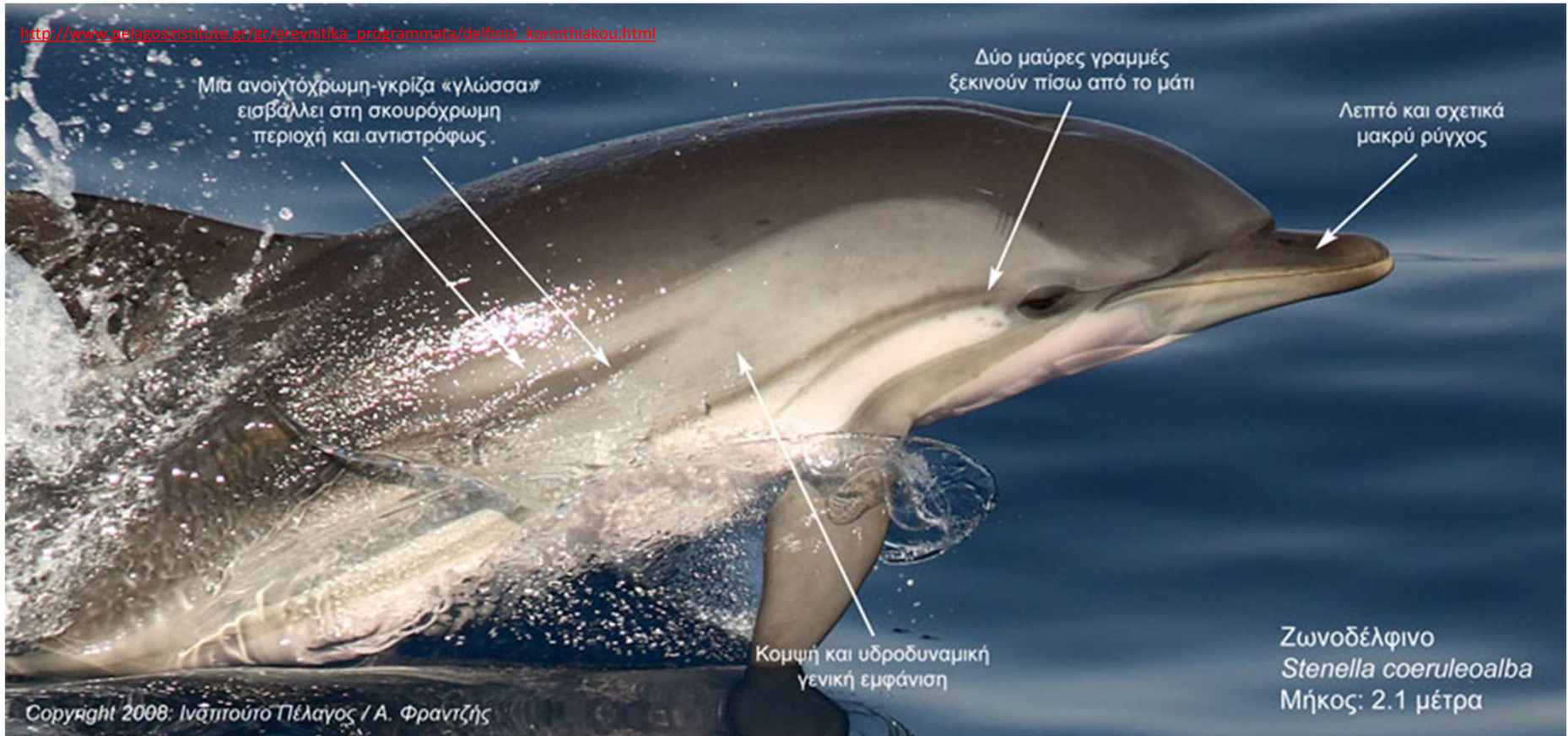
Στα λατινικά ο όρος πέρασε ως «delphinus» και από εκεί στις δυτικοευρωπαϊκές γλώσσες.

Στα γαλλικά γραφόταν ως «dauphin». Στον 12ο αιώνα μ. Χ., κάποιος Γάλλος φεουδάρχης/γαιοκτήμονας χρησιμοποίησε την εικόνα του δελφινιού ως σύμβολο εξουσίας στην περιοχή του. Αυτή ονομάστηκε «Δελφινάτο» ή «Dauphine» και έτσι ο όρος κληροδοτήθηκε/πέρασε στις επόμενες γενιές. Από το 1350 ως το 1830 όλοι οι διάδοχοι του γαλλικού θρόνου ονομάζονταν «Δελφίνοι». Και σήμερα, αν θέλουμε να χαρακτηρίσουμε κάποιον ως πιθανό ή σίγουρο διάδοχο κόμματος ή κάποιου άλλου ξεχωριστού αξιώματος, τον αποκαλούμε Δελφίνο. Να το ήξεραν αυτά τα συμπαθητικά θηλαστικά ότι τους κάνουμε τέτοια τιμή... Θα κολακεύονταν τότε; Ή, αντιθέτως, αν ήξεραν ότι κάποιιοι που δεν είναι πραγματικά άξιοι για το ρόλο που θα αναλάβουν, έχουν τον τίτλο από αυτά τα πιο έξυπνα και όμορφα θηλαστικά... Μήπως θα προσβάλλονταν;

Με την εικόνα αυτή ζητώ, ενθαρρύνω να γίνει μια περιγραφή του θηλαστικού: Εξηγώ σε απλά αγγλικά πώς είναι το ζώο και ζητώ να μου μεταφράσουν τις αγγλικές λέξεις με τις πιο απλές ελληνικές λέξεις και φράσεις που μπορούν να σκεφτούν.

http://www.pelagosinstitute.gr/gr/erevnitika_programmata/delfinia_korinthiakou.html

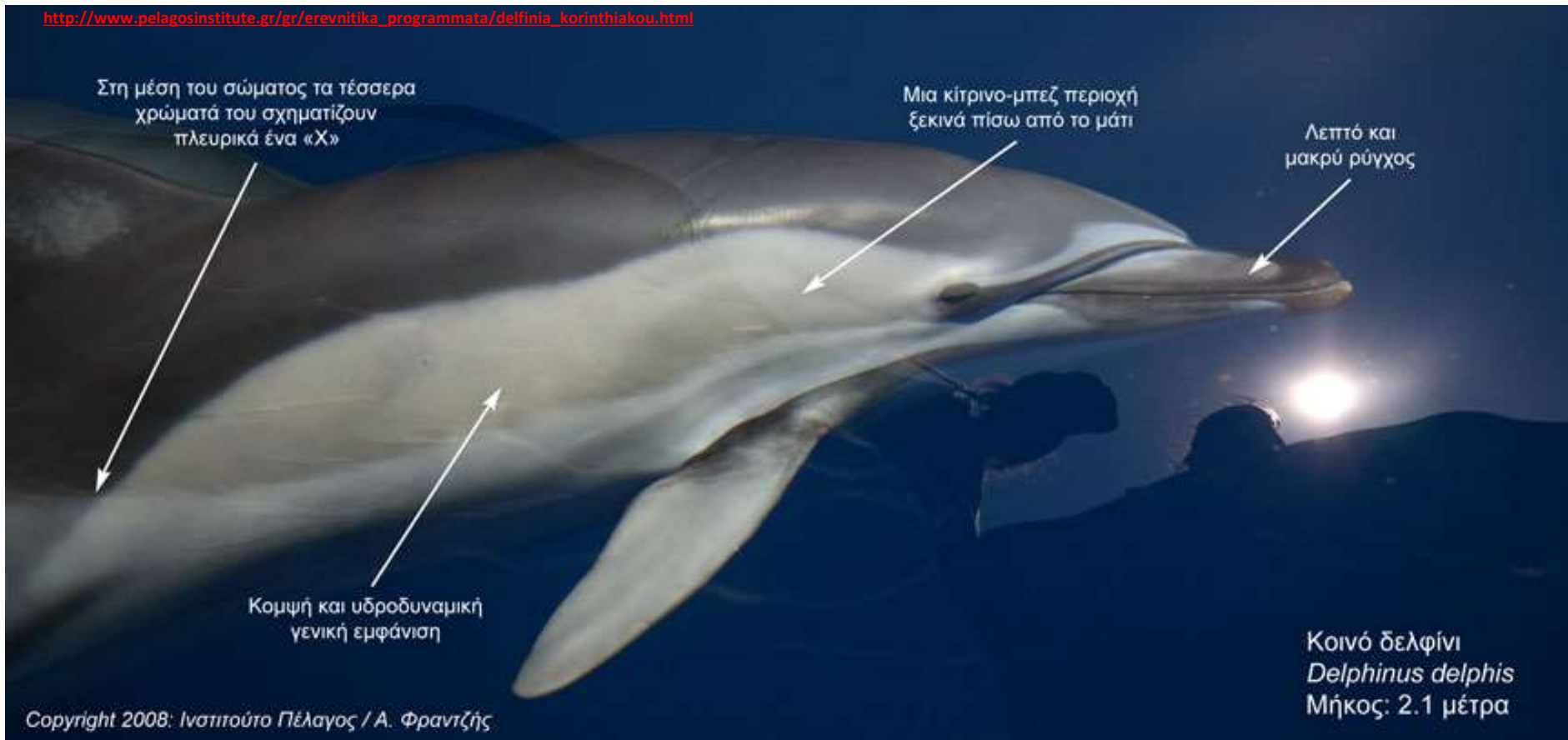
Από τα δύσκολα ελληνικά, δίνω τα εύκολα αγγλικά και ζητώ τα εύκολα ελληνικά.

Το κοινό Δελφίνι (*Delphinus delphis*) είναι μικρότερο είδος με μήκος 1,80-1,90 μέτρα. Σήμερα όμως σπανίζει. Η ονομασία «κοινό» το αδικεί γιατί έχει πάνω του πολλά χρώματα, λευκά, σκούρα, κιτρινωπά...

https://arion.org.gr/wp-content/uploads/common_dolphins_87295738-2-710x375.jpg

http://www.pelagosinstitute.gr/gr/erevnitika_programmata/delfinia_korinthiakou.html

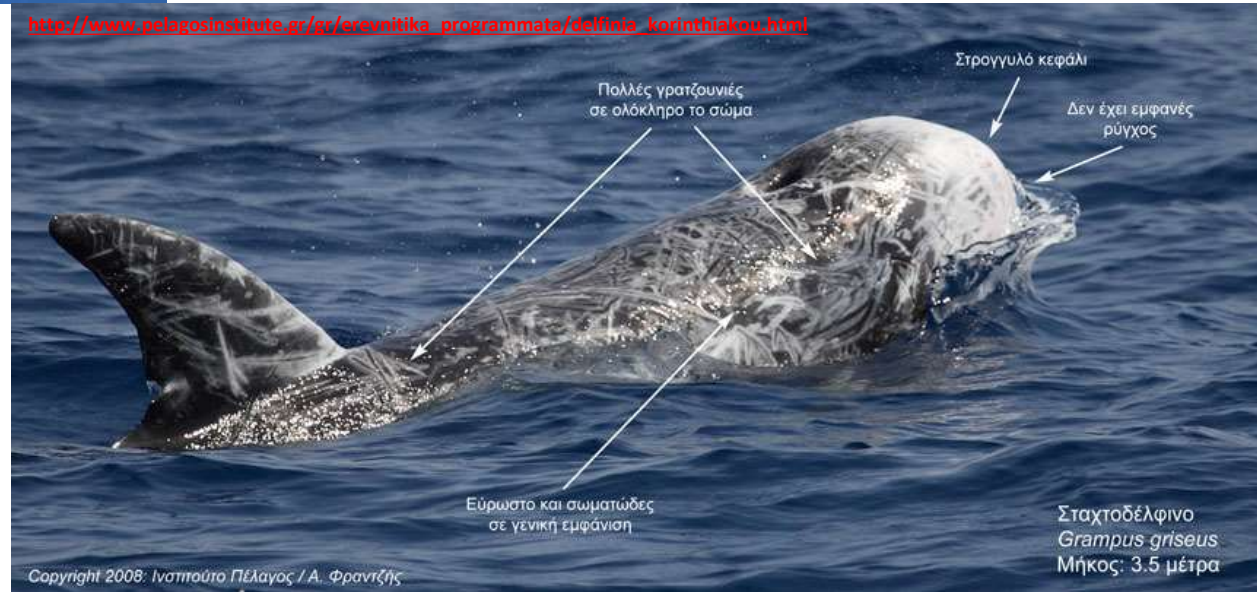
Από τα δύσκολα ελληνικά, δίνω τα εύκολα αγγλικά και ζητώ τα εύκολα ελληνικά.

Ο Γράμπος ή Σταχτοδέλφιο
(*Grampus griseus*) είναι
μεγαλόσωμος με μήκος 2,80-
3,50 μέτρα
αλλά χωρίς ρύγχος,
σχετικά σπάνιος.

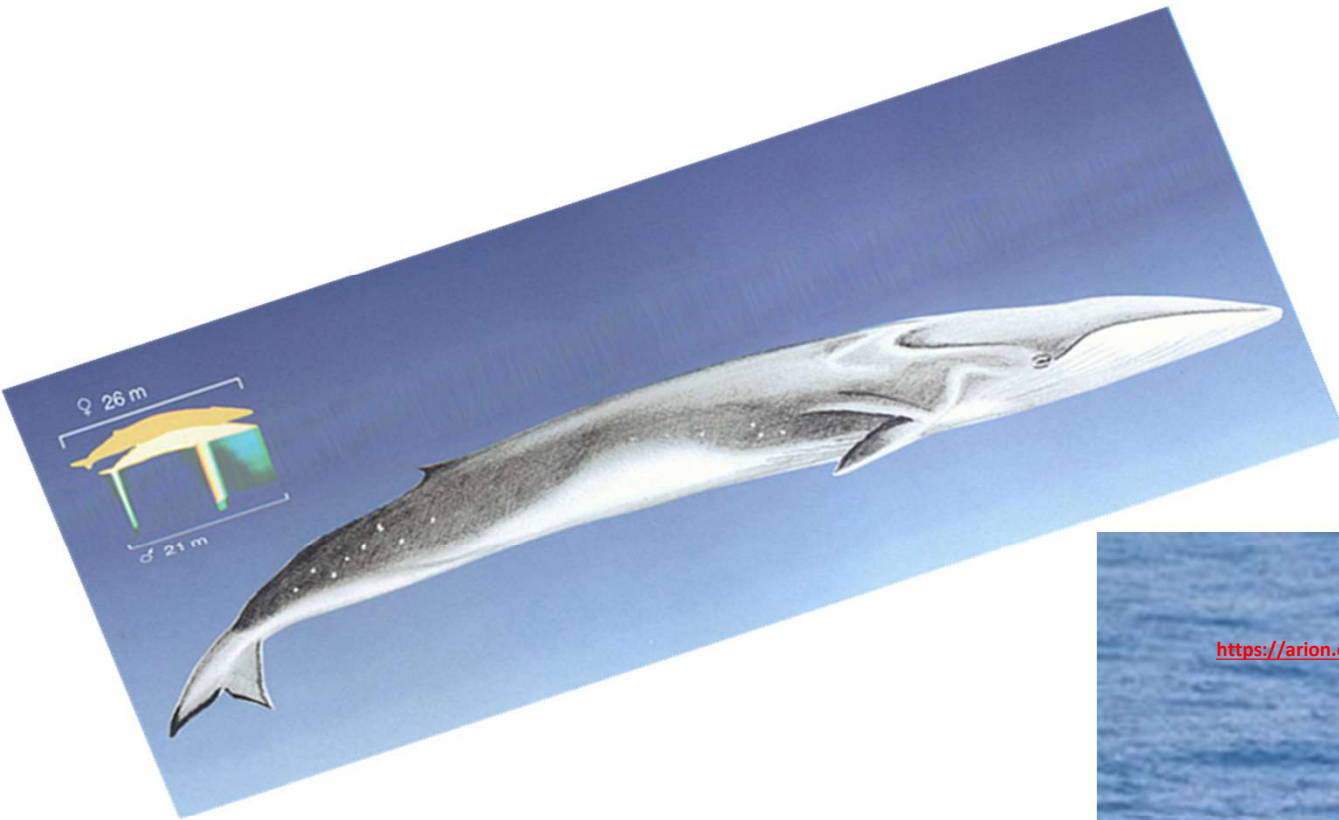
<https://arion.org.gr/wp-content/uploads/2015/04/dolphin-web-750x391-710x391.jpg>

Είναι «σημαδεμένος», έχει
γρατζουνιές από τους αγώνες που
κάνουν τα αρσενικά μεταξύ τους. Το
δέρμα του δεν επανέρχεται στην
αρχική του όψη.

Ο Ζιφιός ή ραμφοφάλαινα
(*Ziphius cavirostris*), με μήκος 5-7
μέτρα.

Η Πτεροφάλαινα
(*Balaenoptera physalus*)
που είναι παγκοσμίως η δεύτερη
σε μέγεθος μπαλαιοφόρος
φάλαινα, με μήκος 18-25 μέτρα.

Δείτε βίντεο με Πτεροφάλαινα 12 μέτρων στη Σύρο,
έξω από το λιμάνι του Φοίνικα!

<https://youtu.be/o5PAtnnS24w>

<https://zeflon.org.gr/wp-content/uploads/sperm-whale-719x373.jpg>

«Οι φάλαινες-φουσητήρες στη Νότια Κρήτη είναι ορατοί όλο το χρόνο/Προβληματισμός για τις έρευνες για υδρογονάνθρακες», ΕΡΤ, 16/12/2021, 10':56''

<https://www.youtube.com/watch?v=4MigVJCPobM>

[https://blogs.sch.gr/animals/2015/06/06/%CF%86%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B1%CF%83/#prettyPhoto\[44\]/0/](https://blogs.sch.gr/animals/2015/06/06/%CF%86%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B1%CF%83/#prettyPhoto[44]/0/)

Ο Φουσητήρας με μήκος 11-18 μέτρα (Physeter catodon).

<https://www.antarctica.gov.au/site/assets/files/45693/1a40278.1600x0.jpeg>

Humpback whale, (*Megaptera novaeangliae*) Pacific Ocean

https://files.worldwildlife.org/wwfcomprod/images/Humpback_and_Baby/magazine_large/4aw6zqbze8_Medium_WW2131047.jpg

- Τα παιδιά μπορούν να δουλέψουν τη γλώσσα στη σύγκριση με τις Humpback φάλαινες που κάνουν πολύ μεγάλα μεταναστευτικά ταξίδια στη ζωή τους και αποτελούν ένα από τα πιο εντυπωσιακά θεάματα στην Αυστραλία.

<https://www.worldwildlife.org/stories/whales-on-the-move>

- «Πώς είναι όταν ο άνθρωπος και φάλαινα έρχονται κοντά;»

"Where To Swim With Whales» 12': 41'',
Vava'u, Tonga 2022

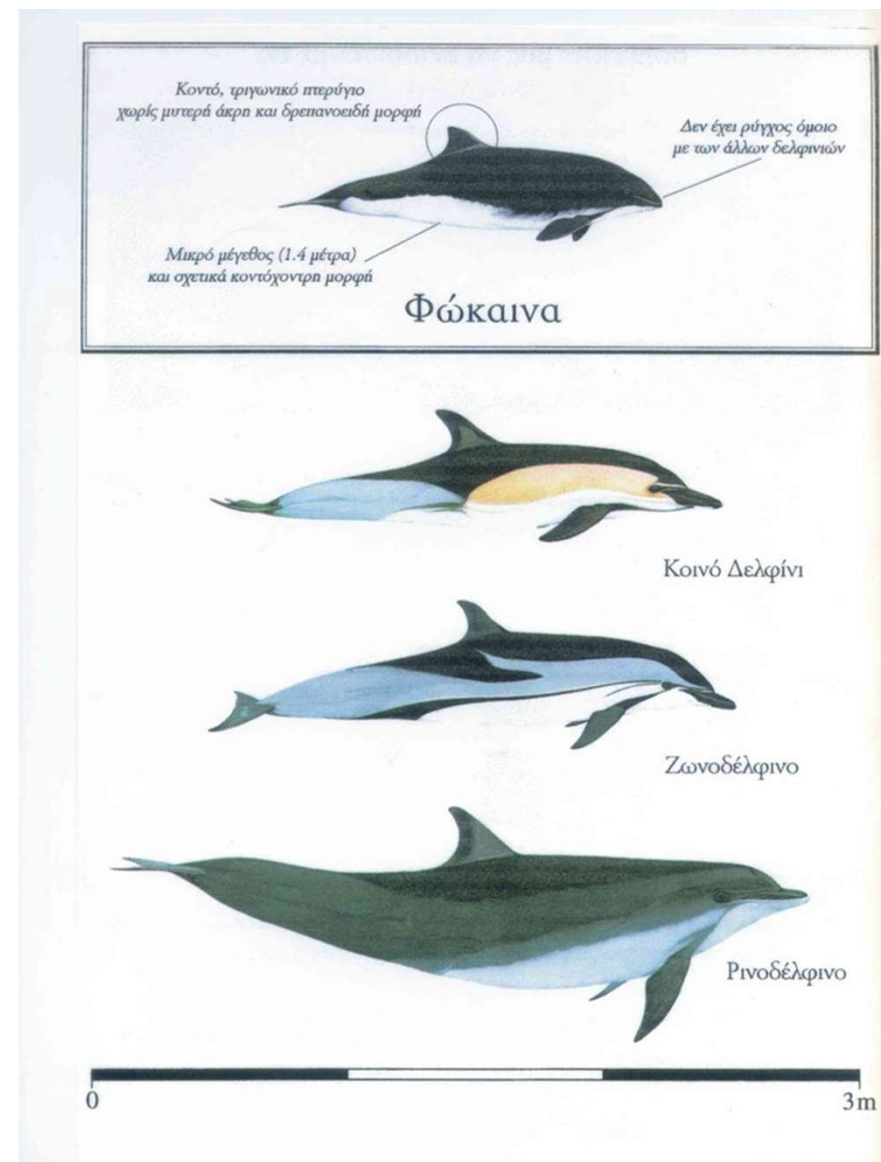
<https://youtu.be/52a5VI0pues>

Ο Φαλιανός ή Φώκαινα (Phocoena phocoena) που είναι από τα μικρότερα κήτη στον κόσμο, με μήκος 1,30-1,60 μέτρα.

Ζει πλέον μόνο στο Βόρειο και Βορειοανατολικό Αιγαίο και είναι το πιο σπάνιο και απειλούμενο είδος της Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας.

Με έναν τέτοιο πίνακα μπορούν να γίνουν συγκρίσεις και εξάσκηση στα επίθετα που αφορούν μεγέθη, σχήματα και χρώματα.

Η κατάμαυρη Ψευδόρκα
(*Pseudorca crassidens*)
με μήκος 4-6 μέτρα.

Είναι είδος που προέρχεται από τον
Ατλαντικό Ωκεανό, όπως και τα
επόμενα 5 είδη.

Θαλάσσια ζώα στη Μεσόγειο

Caretta caretta

Δερματοχελώνα

Πράσινη χελώνα Μύδας

Fin Whale

Balaenoptera physalus
(Linnaeus, 1758)

Πτεροφάλανα

Sperm Whale

Physeter macrocephalus
(Linnaeus, 1758)

Σπερμοφάλανα

Long-finned Pilot Whale

Globicephala melas
(Traill, 1809)

Μαυροδέλφινο

Cuvier's Beaked Whale

Ziphius cavirostris
(G. Cuvier, 1823)

Ζιφιός

Short-beaked Common Dolphin

Delphinus delphis
(Linnaeus, 1758)

Κοινό δελφίνι

Risso's Dolphin

Grampus griseus
(G. Cuvier, 1812)

Σταχτοδέλφινο

Striped Dolphin

Stenella coeruleoalba
(Meyen, 1821)

Ζωνοδέλφινο

Common Bottlenose Dolphin

Tursiops truncatus
(Montagu, 1821)

Ρινοδέλφινο

Μεσογειακή φώκια
Monachus monachus

Κέντρο
Περιβαλλοντικής
Εκπαίδευσης
Βάμου

<https://www.sailingissues.com/dolphins/pilot-whale3.jpg>

Το κατάμαυρο
Μαυροδέλφινο
(*Globicephala melas*) με
μήκος 4-6 μέτρα.

(Δύο ακόμα δελφίνια, το
Στενοδέλφινο και το Λευκόρρυγχο
Δελφίνι, έρχονται από τον
Ατλαντικό.)

<https://i.colnect.net/f/165/415/Long-finned-Pilot-Whale-Globicephala-melaena.jpg>

<http://kpevamou.blogspot.com/search?updated-max=2022-05-19T07:51:00-07:00&max-results=10>

Η Ρυγχοφάλαινα (*Balaenoptera acutorostrata*) που είναι το μικρότερο μπαλινοφόρο κήτος του βορείου ημισφαιρίου με μήκος 8-10 μέτρα.

Και, η Όρκα (*Orcinus orca*) με μήκος 6-10 μέτρα.

Πολύ συχνά βρίσκονται στις ακτές μας κάποια από τα παραπάνω είδη σε κακή κατάσταση, άρρωστα, τραυματισμένα ή και νεκρά/πεθαμένα. (στην τηλεόραση θα ακούσουμε τότε τα ρήματα «ξεβράζονται» ή «ξεβράστηκε, ξεβράστηκαν, έχει ξεβραστεί» αλλά και τη μετοχή «ξεβρασμένο, ξεβρασμένα». Υπάρχει και το πιο λόγιο/επίσημο ρήμα «εξοκέλλω, εξώκειλα ή ξώκειλα, έχω εξοκείλει» αλλά και **προσαράζω, προσάραξα, προσαραγμένος**)

Μια εργασία που συνδυάζει τη γνώση των ελληνικών με την καλλιέργεια της οικολογικής συνείδησης στα παιδιά αφορά το τι πρέπει να κάνει ένας άνθρωπος που βλέπει σε μια ελληνική παραλία ένα ή περισσότερα δελφίνια βγαλμένα έξω, στην άμμο ή στα βότσαλα. Συζητάμε, λέμε τι ξέρουμε από τη ζωή μας στην Αυστραλία ή αλλού, κάνουμε συγκρίσεις και γράφουμε.

- Αν το ζώο που βρίσκεται σε ακτή είναι ζωντανό, η πρώτη μας φροντίδα είναι να ειδοποιήσουμε Αστυνομία και Λιμενικό Σώμα και, μέσω αυτών, θα γίνει επικοινωνία με κάποια εταιρεία προστασίας θαλάσσιων ειδών. Μέχρι όμως να καταφτάσει/φτάσει/έρθει εξειδικευμένο κλιμάκιο/σώμα/ομάδα, καλό είναι να γνωρίζουμε τα εξής:
- Δεν μεταφέρουμε ποτέ στα βαθιά ένα κήτος που έχει βγει έξω στην ακτή. Το κρατάμε εκεί και το σταθεροποιούμε να μην το παρασέρνουν/πηγαίνουν από δω και από εκεί τα κύματα, πάντα μπρούμυτα/με την κοιλιά του κάτω, είτε πάνω στην άμμο είτε πάνω σε κάτι μαλακό που θα φέρουμε από τα σπίτια μας (πανιά, ρούχα, τσουβάλια, κουβέρτες κλπ.). Ποτέ πλάγια ή ανάσκελα/με την κοιλιά πάνω, γιατί κινδυνεύει. Τα δελφίνια όταν αρρωσταίνουν βγαίνουν από ένστικτο στα ρηγά για να αναπνεύσουν πιο εύκολα και να μην πνιγούν.
- Δεν μετακινούμε το κήτος τραβώντας το από τα μπροστινά του πτερύγια γιατί εξαρθώνονται/βγαίνουν από τη θέση τους εύκολα. Δεν χρησιμοποιούμε σχοινιά, ξύλα, γάντζους, λοστούς κλπ. Αν χρειαστεί να φτιάξουμε φορείο/κρεβάτι, το κάνουμε από βρεγμένα υφάσματα/πανιά και έξω από αυτό θα κρέμονται ελεύθερα τα μπροστινά του πτερύγια και η ουρά του. Κι αυτό γιατί το δέρμα του τραυματίζεται πολύ εύκολα πάνω στο έδαφος της στεριάς.
- Πολλά από τα μικρά δελφίνια που βρίσκονται έξω, είναι νεαρά άτομα, απλά αποπροσανατολισμένα/μπερδεμένα/χαμένα και όχι άρρωστα. Αυτά, αν τα βρούμε, τα βάζουμε μέσα στο ρηχό νερό με το ρουθούνι τους/τον φυσητήρα τους έξω, για να αντιληφθούν/καταλάβουν πού είναι τα υπόλοιπα δελφίνια του κοπαδιού στην περιοχή. Αν είναι πραγματικά άρρωστα, με τον τρόπο αυτό δεν θα πνιγούν. Αν είναι υγιή/γερά, θα φύγουν από μόνα τους. Αν όμως τα μεταφέρουμε στα βαθιά, πολύ πιθανόν να πεθάνουν από ασιτία/πείνα ή να φαγωθούν από άλλα μεγάλα σαρκοβόρα/σαρκοφάγα ψάρια.
- Αν το κήτος βρίσκεται για ώρες έξω από το νερό, κινδυνεύει από ξήρανση/ξηρότητα/ξηρασία ή από ηλιακά εγκαύματα/καψίματα. Αλείφουμε όλο το σώμα με βαζελίνη εκτός από τα μάτια και το ρουθούνι. Κατόπιν, το σκεπάζουμε με βρεγμένο, ανοιχτόχρωμο ύφασμα, αφήνοντας ακάλυπτα/ασκέπαστα τα πτερύγια, την ουρά, το ρουθούνι και τα μάτια. Τα πτερύγια λειτουργούν ως «παράθυρα» από τα οποία αποβάλλεται/φεύγει/βγαίνει έξω η θερμότητα που απειλεί τα κήτη όταν είναι στη στεριά.
- Η βοήθεια που θα προσφέρουμε πρέπει να είναι άμεση/γρήγορη αλλά οι άνθρωποι γύρω από ένα κήτος λίγοι. Μπορεί να δείχνουν ικανότητα μέσα στο νερό αλλά σοκάρονται/ταράζονται/τρομάζουν από την παρουσία πολλών περιεργων γύρω τους και πεθαίνουν. Μπορεί στα Δελφινάρια να υπάρχουν εκατοντάδες θεατές αλλά εκεί τα ζώα είναι εξοικειωμένα/συνηθισμένα και εκπαιδευμένα.

<https://www.maxmag.gr/wp-content/uploads/2021/02/monaxous.jpg>

Μεσογειακή φώκια

Είναι το «υπ' αριθμόν ένα» απειλούμενο με εξαφάνιση θαλάσσιο θηλαστικό της Ευρώπης. Είναι γνωστή ως Φώκια Monachus Monachus. Στον υπόλοιπο πλανήτη έχουν επιβιώσει λίγες εκατοντάδες άτομα. Ο μεγαλύτερος πληθυσμός αυτού του θηλαστικού βρίσκεται στις ελληνικές θάλασσες, περίπου 200-250 άτομα. Οι έρευνες έχουν δείξει ότι ζει μόνο σε πολύ καθαρά οικοσυστήματα οπότε, αν σε μια περιοχή παρατηρηθεί ότι συχνάζει αυτή η φώκια, αυτό είναι δείκτης άριστης υγείας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Αν σε μια περιοχή όπου συχνάζε φώκια, μειωθεί ή εξαφανιστεί ο πληθυσμός, αυτό μπορεί να σημαίνει μόλυνση των υδάτων/νερών και του βυθού. Αξιόλογοι πληθυσμοί υπάρχουν στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου-Βόρειων Σποράδων. Επίσης, αρκετά άτομα ζουν και πολλαπλασιάζονται στην περιοχή της Κιμώλου, της Καρπάθου, των Φούρνων κοντά στην Ικαρία.

Δείτε το βίντεο από την εκπομπή Happy Traveller του Ευτύχη Μπλέτσα

<https://youtu.be/roET3Krgpgc>

Η μεσογειακή φώκια όμως, κινδυνεύει κυρίως από ανθρώπινες δραστηριότητες:

- Ψαράδες τη βρίσκουν μπερδεμένη στα δίχτυα τους, τραυματισμένη ή νεκρή.
- Έχουν αναφερθεί περιπτώσεις σκόπιμης θανάτωσης από ανθρώπους που δεν καταλαβαίνουν την επίπτωση μιας τέτοιας πράξης.
- Η υπεραλίευση/το υπερβολικό ψάρεμα επίσης, είναι παράγοντας μείωσης της τροφής που χρειάζεται μια φώκια.
- Τέλος, ο ανεξέλεγκτος τουρισμός σε βιότοπους αυτού του θηλαστικού προκαλεί την εξαφάνισή του.
- Δείτε διαφάνεια 82

Αυτός ο πίνακας είναι άρτιο υλικό για συζήτηση, δημιουργία μεγαλύτερων προτάσεων και παραγράφων. (δίνουμε λεξιλόγιο) Επίσης, έχει πολλές προστακτικές (καφέ πλαίσιο) και πολλές υποτακτικές (κόκκινο πλαίσιο).

<https://www.koinignomi.gr/sites/default/files/users/lin-a-theologitoy/2022/05/mom1.png>

Ανάφερε την παρατήρησή σου στο www.mom.gr
ή με μήνυμα στο facebook: [MOM-monachus monachus](https://www.facebook.com/MOM-monachus-monachus)

Αν κάτι σου φανεί προβληματικό
επικοινωνήσε άμεσα: 2105222888 | 6942494471

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Αν η παρουσία σου προκαλεί κάποια από τις παρακάτω αντιδράσεις, τότε βρίσκεσαι πολύ κοντά στη φώκια και πρέπει να απομακρυνθείς:

- Σηκώνει το κεφάλι για να σε δει
- Αλλάζει τη θέση ξεκούρασης
- Αρχίζει να κινείται γρήγορα προς τη θάλασσα
- Ανοίγει το στόμα ή αρχίζει να φωνάζει
- Χτυπάει γρήγορα τα δόντια της

ΚΑΝΕ ΤΟ ΣΩΣΤΟ:

- ✓ Κρατήσου μακριά από τις φώκιες.
Για να τις παρατηρήσεις, χρησιμοποίησε κιάλια ή φωτογραφική μηχανή
- ✓ Κάνε ησυχία
- ✓ Μείνε εκτός του οπτικού τους πεδίου, αν αυτό είναι εφικτό
- ✓ Κράτησε μακριά παιδιά και κατοικίδια
- ✓ Παρότρυνε και άλλους να συμπεριφερθούν σωστά

ΜΗΝ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ ΠΟΤΕ:

- ✗ Μην πλησιάζεις τις φώκιες
- ✗ Μην οδηγείς drones κοντά τους
- ✗ Μην τις τσιζεις
- ✗ Μην τους ρίχνεις νερό. Μην τις εξαναγκάζεις να πέσουν στο νερό
- ✗ Μην μπεις στο νερό για να τις πλησιάσεις
- ✗ Μην κάνεις φασαρία για να σε προσέξουν
- ✗ Μην προσπαθήσεις να βγάλεις μαζί τους selfie

ΕΚΔΑΞΙΔΕΣ ΠΑΡΑ ΕΛΛΗΝΟΒΑΡΚΗ | ΔΙΕΥΣΗ ΑΓΕΛΑΚΩΝ ΕΛΛΗΝΟΒΑΡΚΗ

© MOM, D. Danchin

<https://encrypted.tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcR2TAf0PxcEdVR0eVqG99ff63iu2926j7WBPnaqnYM8SMqLltz8qGc55ed7ew3eYQwAY&usqp=CAU>

Η ιστορία της «**Αργυρώς**» στη Σάμο είναι ενδιαφέρουσα αλλά και με δυσάρεστο τέλος. Μπορεί να αξιοποιηθεί για παραγωγή λόγου (συμβίωση ανθρώπων και φώκιας, κακοποίηση φώκιας, αδιαφορία και έγκλημα με θύμα ένα ζώο κλπ.):

- <https://www.tanea.gr/2015/06/24/greece/i-neari-fwkia-poy-exei-rezerbe-ksaplwstragia-iliotherapeia-se-paralia-tis-samoy/> και
- <https://www.kathimerini.gr/society/926255/poios-skotose-tin-argyro-tis-samoy/>

<https://m.eirinika.gr/sites/default/files/648a20553b969467be7734163db51f58.jpg>

Από το 1988 λειτουργεί στην Ελλάδα η **MOM, η Εταιρεία για τη Μελέτη και Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας**. Ερευνά, ενημερώνει τον κόσμο, διασώζει τα άρρωστα, τα τραυματισμένα και τα ορφανά ζώα.

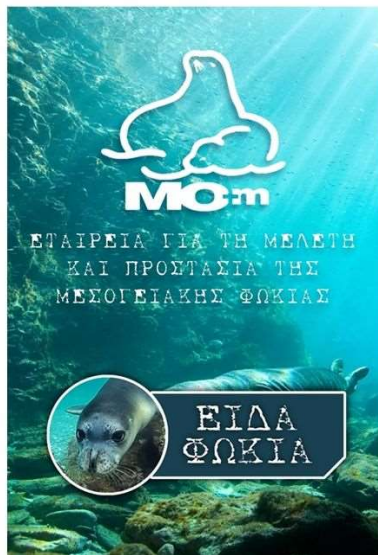
Δείτε σύντομα βίντεο διάσωσης από άλλα μέρη:

Baby Seal with DEEP CUT rescued <https://youtu.be/CuSg6TSdvXY>

Seal "Dressed" in Plastic Bag <https://youtu.be/UobVhlwPTr4>

Seal Left Helpless by Fishing Net <https://youtu.be/ajuG2AsMgts>

<https://cdn.eimerosi.com/photos/afisa+monachus1660736236.jpg>

Οι θαλάσσιες χελώνες είναι από τα πιο αρχαία ζώα του πλανήτη, με ηλικία 150 εκατομμυρίων ετών. Είναι ζώα που περνούν όλη τη ζωή τους στο νερό αλλά, για να αναπαραχθούν, πρέπει να βγουν για λίγες ώρες σε κάποια στεριά και να εναποθέσουν ή μάλλον να θάψουν τα αυγά τους στην άμμο. Αυτή η διαδικασία λέγεται ωοτοκία/srawning. Οι επιστήμονες έχουν καταγράψει 7 είδη χελώνας σε όλον τον κόσμο από τα οποία τα 3 βρίσκονται σε όλη τη Μεσόγειο και φυσικά και στις ελληνικές θάλασσες. Ο ΑΡΧΕΛΩΝ είναι ο Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας στις ελληνικές θάλασσες.

Δείτε πληροφορίες και βίντεο στις παρακάτω σελίδες:

<https://www.archelon.gr/>

<https://www.archelon.gr/contents/video.php?mid=71&mid2=75>,

<https://www.archelon.gr/contents/ourdeltia.php?mid=6&mid2=17&nid=1211> (4 Αυγούστου 2022)

Η Πράσινη χελώνα συχνάζει στην Ανατολική Μεσόγειο, δηλαδή στα νερά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Τουρκίας. Απειλείται όμως με εξαφάνιση και δεν ωοτοκεί/δεν γεννά τα αυγά της στις ελληνικές θάλασσες.

<https://www.cretanbeaches.com/images/stories/fauna/reptiles/mydhs/3.jpg>

Η Δερματοχελώνα είναι το μεγαλύτερο σφζόμενο είδος χελώνας, τόσο χερσαίας όσο και θαλάσσιας χελώνας που υπήρξε ποτέ. Δεν έχει οστέινο καβούκι αλλά δέρμα. Συγκριτικά με την Πράσινη και την Καρέτα Καρέτα, είναι σπάνιο είδος στη Μεσόγειο και στις ελληνικές θάλασσες.

<https://www.cretanbeaches.com/images/stories/fauna/reptiles/dermochelys/3.jpg>

Πληροφορίες για τη χελώνα Καρέτα-Καρέτα. Τα παιδιά μπορούν να σχολιάσουν το θαύμα της γέννησης και το ότι τα χελωνάκια είναι «ήρωες» - πραγματικοί «survivors».
Εδώ γράφουν απόψεις και τις αιτιολογούν (γιατί, επειδή, αυτό γίνεται γιατί...)

- Η Caretta Caretta συχνάζει στην Ανατολική Μεσόγειο, δηλαδή στα νερά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Τουρκίας.
- Το κεφάλι και το καβούκι της είναι κίτρινο-πορτοκαλί προς κοκκινωπό-καφέ. Ο λαιμός και οι πλευρές της χελώνας είναι καφέ πάνω και κίτρινες στο πλάι και στο κάτω μέρος.
- Απειλείται όμως και αυτή με εξαφάνιση.
- Το σημαντικό για μας είναι ότι ωοτοκεί/γεννά τα αυγά της μόνο στις ελληνικές θάλασσες. Κάθε καλοκαίρι λοιπόν, από τον Ιούνιο μέχρι τον Αύγουστο η Καρέτα Καρέτα κάνει 3-4 φωλιές με 120 αυγά η καθεμιά.
- Επιστρέφει αμέσως στη θάλασσα και τα αυγά μένουν κάτω από την καυτή άμμο περίπου 2 μήνες. Μόλις βγούν από τη φωλιά τους οι νεοσσοί τρέχουν για τη θάλασσα για να επιβιώσουν μόλις 1-3 στα 1.000, μια και από πάνω τους παραμονεύουν τα θαλασσοπούλια!!!!
- Όσες θηλυκές χελώνες ενηλικιωθούν, επιστρέφουν στις ίδιες παραλίες καθοδηγούμενες από το ένστικτό τους 15-30 χρόνια μετά για να γεννήσουν.

Ο Σύλλογος ΑΡΧΕΛΩΝ έχει εντοπίσει παραλίες ωοτοκίας στη Ρόδο, την Κω, Ανάφη, Μήλο, Κρήτη, Πελοπόννησο κλπ.

Η πιο γνωστή περιοχή πάντως είναι μια παραλία του Ιονίου πελάγους, η **παραλία Λαγανά στη Ζάκυνθο**.

Δείτε τα βίντεο με τα χελωνάκια από τα:

<https://youtu.be/pLIVcoFOW7I>

<https://youtu.be/LbZNY8lano>

καθώς και από <https://youtu.be/sHYv383IlzQ> (πρόσφατο βίντεο από την EggΠαίδευση)

Κατόπιν, συζητήστε και γράψτε το τι πρέπει να μην κάνει ο άνθρωπος που βλέπει σημάδια από χελώνες στην άμμο το καλοκαίρι.

Δουλέψτε με τα «πρέπει να, δεν πρέπει, χρειάζεται να, είναι ανάγκη να, είναι σωστό, είναι λάθος, δεν επιτρέπεται, απαγορεύεται, επιβάλλεται, είναι καλό» κλπ.

- Ο άνθρωπος που θέλει να σεβαστεί τις παραλίες στις οποίες γεννά η χελώνα τα αυγά της, δεν πειράζει τίποτα πάνω στην άμμο! Το ζώο δεν μας χρειάζεται για να βρει το δρόμο για τη θάλασσα!!!
- Αυτός που θέλει να κάνει μπάνιο πηγαίνει σε άλλη παραλία. Υπάρχουν αμέτρητα σημεία στις ελληνικές θάλασσες.
- Εκεί κοντά που οι χελώνες κάνουν φωλιές δεν αφήνουμε τα δίχτυα μας ή πλαστικές σακούλες και άλλα σκουπίδια μας χωρίς να τα μαζεύουμε.
- Η αλίευση/το ψάρεμα καλό είναι να γίνεται μακριά από βιότοπους της Καρέτα-Καρέτα. Πολλά τέτοια ζώα τραυματίζονται ή σκοτώνονται τυχαία από δίχτυα ή μηχανές.

Σφουγγάρια: ζώα της θάλασσας!

- Η σύγχρονη Κάλυμνος <https://youtu.be/cMreZsKPpIc>
- Το Αλάτι της Γης - «Γλέντι στην Κάλυμνο» <https://youtu.be/d1Wi8GqVZYZ>
- Μαμαλάκης, «Μπουκιά και συχώριο» από το 19' : 00 - 24' : 00 <https://youtu.be/9CsyvJYA4pI>
- Μουσείο δύτε Σταύρου Βαλασαμίδη <https://youtu.be/2cCzYLRccHg>
- Happy Traveller στην Κάλυμνο <https://youtu.be/XMmI6eSjIjQ>
- «Ο Μηχανικός»: Ο χορός των σφουγγαράδων <https://youtu.be/RbvohfrgUTw>
- Ελλήνων Δρώμενα: «Ο χορός του μηχανικού» <https://youtu.be/96YsbpvnKuZM>
- «Ο χορός του μηχανικού» <https://youtu.be/FXd42QxoM3U>
- «Michanikos», the sponge diver dance <https://youtu.be/SFYKjCMLT4Y>

<https://10.wp.com/www.metomati.gr/wp-content/uploads/2019/03/kalymnosponge2.jpg?resize=960%2C639>

Δείτε βίντεο από την πλατεία της Καλύμνου στις 9 Αυγούστου 2018:

<https://youtu.be/c273GOEjH0g>
 Διαβάστε πληροφορίες για τη σπογγαλιεία/sponge fishing:
<https://kalymnos-news.gr/2018/08/%CF%83%CF%86%CE%BF%CF%85%CE%B3%CE%B3%CE%AC%CF%81%CF%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CF%8D%CE%BC%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CF%B9-80-%CE%AE%CF%81%CF%89%CE%B5%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CF%B9%CF%83%CE%B1>

https://metadrasl.org/wp-content/uploads/2021/06/METAdrasl_step2school_2.jpg

- Για την ιστορία της σπογγαλιείας στην Κάλυμνο διαβάστε καταρχάς: <https://www.scubakalymnos.com/el/tradition/>
- Σφουγγάρια Καλύμνου: Οι 80 ήρωες, οι εισαγωγές από Καραϊβική και το εμπόδιο της... φώκιας <https://kalymnos-news.gr/2018/08/%CF%83%CF%86%CE%BF%CF%85%CE%B3%CE%B3%CE%AC%CF%81%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CF%8D%CE%BC%CE%BD%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CE%B9-80-%CE%AE%CF%81%CF%89%CE%B5%CF%82-%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1/>

<https://dynamic-media-cdn.tripadvisor.com/media/photo-o/11/57/7b/b0/caption.jpg?w=1200&h=1200&s=1>

**Συμπέρασμα προς αξιοποίηση σε εργασίες:
η επιβίωση πολλών από μας εξαρτάται από την
καλή κατάσταση της φύσης!!!!!!!**

Η Κάλυμνος στα πέρατα της γης, 1

Darwin, North Territory, Australia

- <https://neoskosmos.com/el/2019/12/11/features/ekato-chronia-epitychias-gia-tous3312-omogeneis-archontes-ton-margaritarion-tis-afstralias/> Η οικογένεια Πασπάλη από το Καστελόριζο και τα μαργαριτάρια Paspaley Pearls.
- <https://www.rodiki.gr/article/375855/h-kalliergeia-margaritariwn-apo-dwdekanhsioys-sthn-aystralia> Η καλλιέργεια μαργαριταριών από Δωδεκανήσιους στην Αυστραλία.
- <https://neoskosmos.com/el/2017/10/15/features/i-kalliergeia-margaritarion-apo-elli/> Και άλλες Ιστορίες Ελλήνων.
- <https://www.panhellenicpost.com/2014/11/03/%CE%B1%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%AE%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CE%B1%CE%BD-%CE%B1%CF%80-%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%AC%CF%81%CE%B9%CE%B1-%CF%89%CF%82-%CF%84%CE%BF/> Σύντομη αναφορά στην οικογένεια Χαρίτου από την Κάλυμνο και στις επιχειρήσεις της.
- Όταν οι Έλληνες συνάντησαν το Ντάργουιν, Ντοκιμαντέρ EPT <https://youtu.be/yCtiXjwciLQ>
- Άρωμα Ελλάδας στο Ντάργουιν – Χοροί, τραγούδια και σούβλες στο «Καλύμνικο» γλέντι των ομογενών <https://youtu.be/0uawGvJtcFM>
- 2015: Γνωρίστε το Ντάργουιν της Αυστραλίας <https://youtu.be/l-kspTJxaTc>

Ο Ευστράτιος με την Ελένη Χαρίτου με τα 7 από τα 8 παιδιά τους

https://live-production.wcms.abc-cdn.net.au/b667de0a019aff88c9f00fe7dde2995?impolicy=wcms_crop_resize&cropH=270&cropW=480&xPos=0&yPos=13&width=862&height=485

Darwin
GLENTi
Since 1988

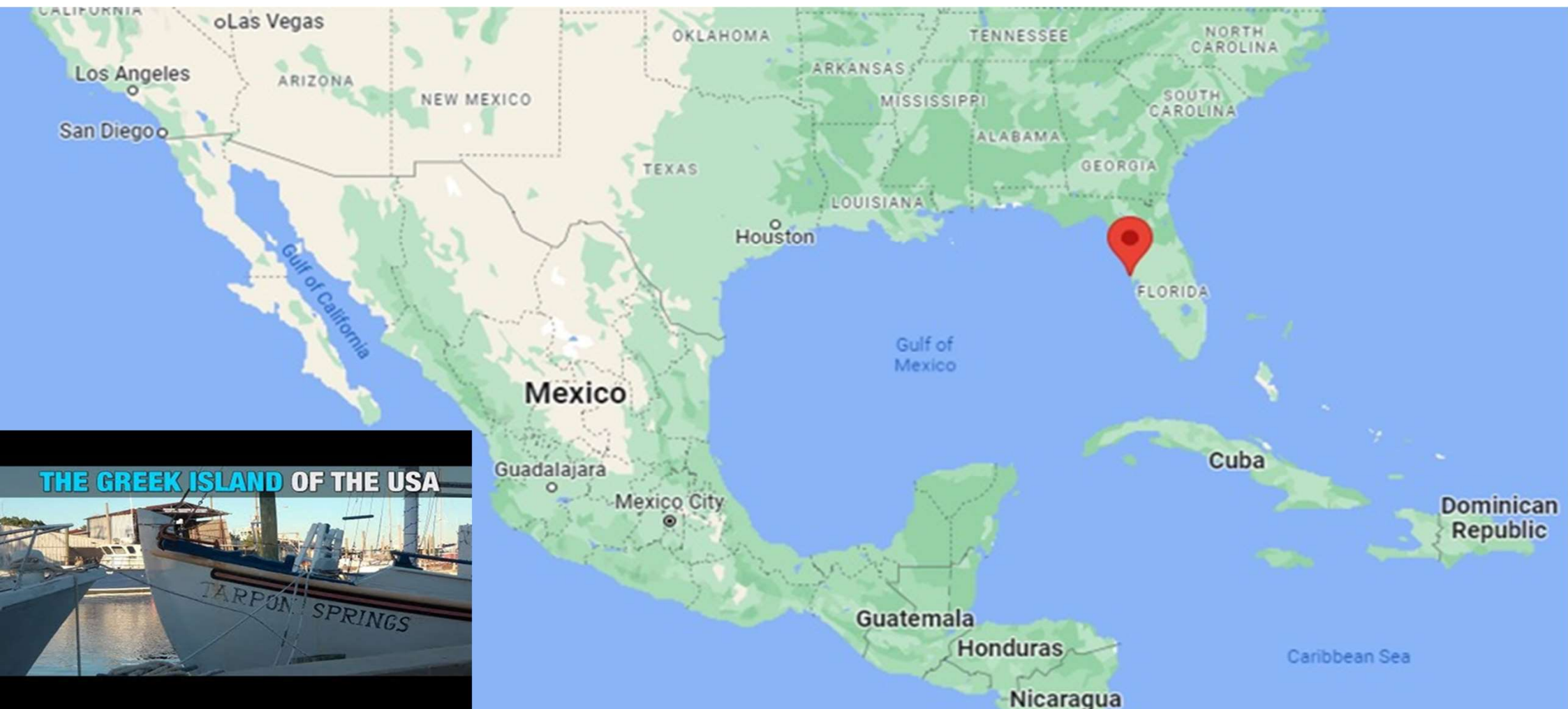
Ο Ευστράτιος Χαρίτος δουλεύοντας στις αλυκές Ludmilla Salt pans

https://live-production.wcms.abc-cdn.net.au/1782d984332b7d7e70e6e38310399a20?impolicy=wcms_crop_resize&cropH=595&cropW=895&xPos=35&yPos=13&width=862&height=575

Η Κάλυμνος στα πέρατα της γης, 2

Tarpon Springs, Florida, USA

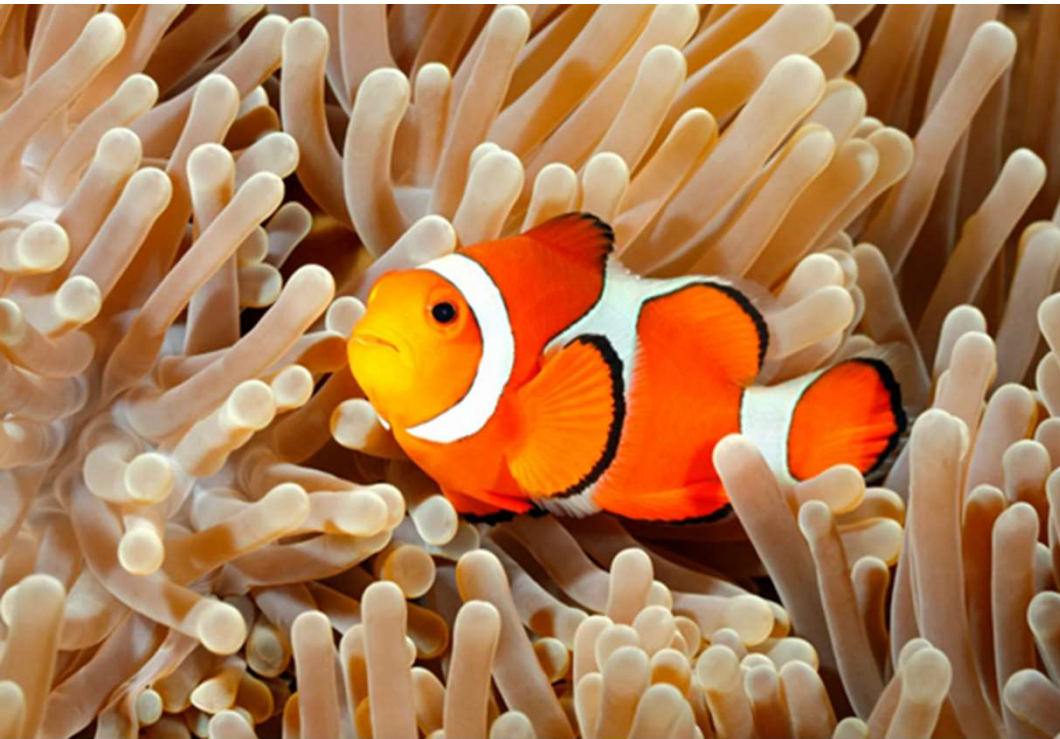
- Happy traveller στο Τάρπον Σπρινγκς/Tarpon Springs της Φλόριντα, από το 27':00
<https://youtu.be/W6ucRDDalsE>
- Ο Καλύμνιος Δήμαρχος του Τάρπον Σπρινγκς Χρυσόστομος/Chris Alahouzos σε 14 λεπτά συνέντευξης <https://youtu.be/eJcMTpMaPJA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Χαζn2fqBJTI> Το «Ελληνικό χωριό» των Η.Π.Α Τάρπον Σπρινγκς και ο Δήμαρχος Χρυσόστομος/Chris Alahouzos από την Κάλυμνο (σε 6 λεπτά με αγγλική μετάφραση)
- <https://www.pontosnews.gr/684113/omogenei-a/ellinas-o-neos-dimarchos-toy-tarpon-springks-sti-florinta-ton/> Κώστας Βατικιώτης, ο νέος Δήμαρχος του Τάρπον Σπρινγκς με καταγωγή από την Αίγινα και τη Χάλκη
- <https://www.mixanitouxronou.gr/i-thriliki-parikia-ton-ellinon-sfoungaradon-sto-tarpon-springks-tis-florida-eginan-fili-me-tous-mavrouts-ke-tous-prostatefsan-apo-tin-kou-kloux-klan/> Πληροφορίες για το «χωριό» των Ελλήνων

Τα κοράλλια είναι θαλάσσια
ασπόνδυλα ζώα!!!

Η προστασία του «Μεγάλου
Κοραλλιογενή Ύφαλου» είναι πλέον
κομμάτι της πολιτισμικής ταυτότητας
του Αυστραλού και όχι μόνο ένας
οικονομικός πόρος...

«What is Ecology?» 3':03'', 2015
<https://youtube.com/watch?v=TGR-QGdH3QU&feature=share>

- Πληροφορίες για τα περιστατικά λεύκανσης των κοραλλιών στα 1998, 2002, 2016, 2017 «What it is, how it happens and what we're doing to help» <https://www.barrierreef.org/the-reef/threats/coral-bleaching>
- Coral Reefs 101 | National Geographic εκπαιδευτικό βίντεο για την ανατομία όλων των κοραλλιών και τη θέση τους στο οικοσύστημα 3': 52'', 2017 <https://youtu.be/ZiULxLLP32s>
- !!!!! Chasing Coral | FULL FEATURE | Netflix 1:28':59'' <https://youtu.be/aGGBGcjdjXA>

- «How the Great Barrier Reef Formed» National Geographic 3':19'' <https://youtu.be/DtFxKSH21Qw>
- «Exploring a Great Barrier Reef island: diving and beaching on Snapper Island» <https://youtu.be/FWbvW9hQKVU>

Great Barrier Reef and Bleaching events

- Yes, we can save the world's coral reefs | Terry Hughes | TEDxJCU Cairns 13':17'', 2016 <https://youtu.be/x5LshSZn5RA>
- 60 Minutes Australia: Great Barrier Grief, 2017, 12':45'' (ο ελέφαντας στο δωμάτιο είναι η κλιματική αλλαγή και οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που δεν προλαβαίνει η φύση να τις εξισορροπήσει) <https://youtu.be/HDZiSyM9qbc>
- Global Reef Expedition: Great Barrier Reef 26':09'', 2017 (ο καρχαρίας ως παράγοντας ισορροπίας και βιοποικιλότητας στον ύφαλο, πρέπει να προστατευτεί) <https://youtu.be/7yisyMO-Xi0>
- Sir David Attenborough On The Devastating Truth About Coral Reefs, 3':43'' <https://youtu.be/7oy-viAbKSM>
- ABC Science «What is coral bleaching? Can it be fixed?» 28':31'' (τελειώνει με το PARADOX της Αυστραλίας: Coal or Coral?????) <https://youtu.be/5cr8S5tTiz4>
- How Scientists Are Restoring The Great Barrier Reef | Travel + Leisure 7':32'', 2019 (μεταφύτευση κοραλλιών από «φυτώρια» σε θαλάσσια πάρκα) <https://youtu.be/8hknaJQRh8s>
- Coral bleaching leaves Great Barrier Reef under threat ABC News 7':37'' 2021 <https://youtu.be/zThZaiapyBQ>

Συμπέρασμα από όλη την παρουσίαση: Καμιά περιοχή δεν πρέπει να έχει αποκλειστικότητα στην φροντίδα μας. Όλος ο πλανήτης έχει την ίδια αξία.